

Universitat Rovira i Virgili

Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Tarragona

ENSENYAMENT DE MESTRES

EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

EL BULLYING A L'EDUCACIÓ

INFANTIL

Estudiant: Aina Bravo Martínez

Tutor: Josep Cañadilla López de Coca

Data de lliurament: 29-05-2021

RESUM

Actualment se sent molt a parlar sobre diverses dificultats d'aprenentatge i trastorns del desenvolupament, però oblidem una realitat que hi ha als nostres centres i a la vida dels infants. Aquesta és la realitat del bullying i de l'assetjament escolar. A partir d'aquí, es vol estudiar el coneixement que tenen els mestres i les famílies respecte a l'assetjament i la importància que els centres educatius del nostre entorn donen a aquesta problemàtica social.

Es partirà dels diversos estudis científics que s'han dut a terme al llarg del temps per determinar: la definició, l'edat en què apareix, les diverses tipologies existents, les característiques, les causes, les conseqüències, i els diversos agents que s'involucren en l'assetjament escolar (Olweus, 2006; López & Sabater, 2018; AMEI-WAECE, 2018; Alonso & Tomás, 2016).

Per realitzar aquest estudi quantitatiu, s'ha proposat la col·laboració a tots els centres, mestres i famílies de la província de Tarragona, dels quals s'ha obtingut la participació de 24 centres educatius, 37 mestres i 83 famílies.

Pel que fa als resultats obtinguts, s'ha pogut afirmar que tant els mestres com les famílies tenen coneixements sobre l'assetjament escolar, però són coneixements bàsics i per tant, els falta ampliar aquests coneixements per poder prevenir, detectar i intervenir de manera exitosa en l'assetjament escolar. En el cas dels centres, aquests s'han d'implicar molt més en l'assetjament escolar, sobretot pel que fa a les actuacions i activitats, les quals s'han de treballar de manera transversal en el funcionament del centre.

Paraules clau: assetjament escolar, bullying, infants, preescolar, famílies, educació.

RESUMEN

Actualmente se escucha mucho hablar sobre varias dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo, pero olvidamos una realidad que hay en nuestros centros y en la vida de los niños. Esta es la realidad del bullying y del acoso escolar. A partir de aquí, se quiere estudiar el conocimiento que tienen los maestros y las familias respecto al acoso y la importancia que los centros educativos de nuestro entorno dan a esta problemática social.

Se partirá de los varios estudios científicos que se han llevado a cabo a lo largo de tiempo para determinar: la definición, la edad en que aparece, las diversas tipologías existentes, las características, las causas, las consecuencias, y los diversos agentes que se involucran en el acoso escolar (Olweus,, 2006; López & Sabater, 2018; AMEI-WAECE, 2018; Alonso & Tomás, 2016).

Para realizar este estudio cuantitativo, se ha propuesto la colaboración en todos los centros, maestros y familias de la provincia de Tarragona, de los cuales se ha obtenido la participación de 24 centros educativos, 37 maestros y 83 familias.

En cuanto a los resultados obtenidos, se ha podido afirmar que tanto los maestros como las familias tienen conocimientos sobre el acoso escolar, pero son conocimientos básicos y por tanto, les falta ampliar estos conocimientos para poder prevenir, detectar e intervenir de manera exitosa en el acoso escolar. En el caso de los centros, estos se tienen que implicar mucho más en el acoso escolar, sobre todo en cuanto a las actuaciones y actividades, las cuales se tienen que trabajar de manera transversal en el funcionamiento del centro.

Palabras clave: acoso escolar, bullying, niños, preescolar, familias, educación.

ABSTRACT

There is a lot of talk at the moment about various learning difficulties and developmental disorders, but let us forget a reality in our centres and in children's lives. This is the reality of bullying. From there, we want to study the knowledge that teachers and families have about harassment and the importance that educational establishments in our environment attach to this social problem.

It will be based on the various scientific studies that have been carried out over time to determine: the definition, the age in which it appears, the various existent types, characteristics, causes, consequences, and the various agents involved in school bullying (Olweus, 2006; López & Sabater, 2018; AMEI-WAECE, 2018; Alonso & Tomás, 2016).

To carry out this quantitative study, collaboration has been proposed for all the centers, teachers and families of the province of Tarragona, of which 24 educational centers, 37 teachers and 83 families have taken part.

With regard to the results obtained, it has been stated that teachers and families have knowledge about bullying, but they are basic knowledge and therefore lack to expand this knowledge in order to successfully prevent, detect and intervene in school bullying. In the case of the centers, these must involve much more in bullying, especially in terms of activities and, which must work in a cross-cutting way in the operation of the center.

Keywords: harassment, bullying, children, preschooler, families, education.

ÍNDEX

1. Introducció i contextualització.....	7
2. Marc teòric.....	8
2.1.Definició.....	8
2.2.Edats en què apareix.....	10
2.3.Tipus d'assetjaments.....	12
2.4.Característiques/factors que influeixen en el sorgiment de l'assetjament escolar.....	14
2.5.Persones involucrades en l'assetjament escolar de manera directa.....	15
2.5.1. Característiques víctimes i agressors.....	15
2.5.2. Causes víctimes i agressors.....	16
2.5.3. Conseqüències víctimes i agressors.....	18
2.6.Altres agents.....	19
2.6.1. La família.....	19
2.6.2. El centre educatiu.....	22
2.7.Propostes didàctiques.....	24
3. Marc metodològic.....	26
3.1.Preguntes claus.....	26
3.2.Objectius de la recerca.....	27
3.3.Punt de partida.....	27
3.4.Disseny de la recerca.....	27
3.4.1. Enfocament metodològic.....	27
3.4.2. Instrument.....	28
3.4.3. Context.....	29
3.4.4. Planificació de la recollida de dades.....	31
3.4.5. Validació de l'instrument i la metodologia.....	32
4. Anàlisi dels resultats.....	33
4.1.Instruments i procés d'anàlisi dels mestres.....	33
4.1.1. Grau de coneixement.....	33
4.1.2. Experiència professional.....	38
4.2.Instruments i procés d'anàlisi dels centres.....	41
4.3.Instruments i procés d'anàlisi de les famílies.....	44

4.3.1. Grau de coneixement.....	44
4.3.2. Experiència familiar.....	52
4.4. Altres consideracions.....	54
5. Conclusions.....	55
6. Bibliografia.....	61
Annexos.....	66

1. INTRODUCCIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ

La meva experiència com a estudiant ha estat bastant dura, sobretot en la meva infantesa, a causa de l'assetjament escolar que he patit tots aquests anys. Un dels motius d'haver triat educació infantil és poder minimitzar aquesta problemàtica social, ja que durant els períodes de pràctiques realitzades els anys del cicle formatiu, fins a les fetes a la Universitat, tot relacionat amb l'Educació Infantil, malauradament he observat alguns indicis d'aquest i les actuacions que han realitzat els mestres. Molts d'ells, no donen la importància que s'hauria de donar a petits actes que en un futur poden ser més greus, i em fa pensar si aquest problema social comença a l'educació infantil.

A través d'aquest Treball de Fi de Grau vull analitzar el coneixement dels mestres i les famílies, sobretot d'educació infantil, que tenen sobre aquest tema i si se senten preparats per actuar en aquests casos o consideren que no els hi pertoca. A més vull esbrinar la importància que els centres donen al sorgiment de l'assetjament escolar en els seus centres.

Mitjançant aquesta recerca espero poder analitzar què saben els mestres i les famílies sobre l'assetjament escolar a l'educació infantil, quines actuacions creuen que han de fer per abordar el tema i la repercussió de l'assetjament escolar als centres.

Pel que fa a l'estructura, primerament he decidit fer unes pinzellades del que diuen diversos autors sobre les diverses definicions que hi han hagut al llarg del temps, en quines edats comença a sorgir aquesta problemàtica social, les diverses tipologies d'assetjaments que poden haver-hi, les diverses característiques i factors que fan que es produeixi aquest fet i finalment trobem un recull de diverses característiques, causes i conseqüències de tots els agents involucrats en l'assetjament escolar.

Seguidament, es pot trobar la part pràctica. Aquesta es desenvolupa a partir d'uns objectius i un disseny previ. Amb aquests, es pot observar com s'ha desenvolupat la recerca i l'anàlisi dels resultats obtinguts.

Finalment, hi ha un apartat de conclusions on es destaquen els punts més importants i rellevants de la recerca, els quals estan vinculats amb el marc teòric.

2. MARC TEÒRIC

2.1.DEFINICIÓ

El denominat bullying va sorgir a causa de la varietat de conceptes d'assetjament escolar que hi havia en diferents països, els quals eren molt variats perquè uns feien referència a la part física i d'altres més a la part psicològica i verbal. D'aquesta manera, sorgeix el concepte universal del bullying (López & Sabater, 2018), per unificar la diversitat conceptual i perquè aquest terme considera part del problema a tots els implicats: els agressors, les víctimes, la família i la societat (Bowes et al., 2009).

En un principi, el bullying es detectava i s'analitzava entre els adolescents, però, amb el pas del temps, s'ha vist que, actualment, ja es pot trobar en Educació Primària i, inclús, hi ha autors que afirmen que es gesta ja en l'Educació Infantil (AMEI-WAECE, 2018).

Com es menciona a (López & Sabater, 2018), el bullying, es produeix entre adolescents en un mateix context, però que aquest no té per què ser escolar, és a dir, és aquell maltractament que es produeix de forma reiterada i contínua al llarg del temps, per tant, els adolescents implicats en el bullying poden o no ser alumnes, amb la qual cosa es pretén l'aïllament social de la víctima i hi predominen les característiques més físiques i verbals i menys emocionals i psicològiques (Alonso & Tomás, 2016). És per això que sorgeix el terme d'assetjament escolar. Aquest és el bullying, però exclusivament en el marc escolar i té uns matisos més morals que altres termes. En aquest cas, en la majoria dels alumnes, predomina la part verbal i psicològica del bullying. En l'assetjament escolar es produeix una jerarquització en l'organització del grup creant un desequilibri de poder.

Segons la perspectiva dels infants l'assetjament escolar pot provocar trastorns emocionals i traumes psicològics en els infants, i aquest consisteix en agressions físiques, verbals i emocionals, és a dir, agressions negatives, on hi ha un desequilibri de poder entre l'assetjador i la víctima (Ossa et al., 2020; Waseem et al., 2015) i que es produeixen de forma repetida i durant un llarg període de temps. També expliquen que els nois són més propensos a ser els agressors que les noies.

L'associació mundial d'educadors infantils (AMEI-WAECE, 2018), menciona les diferents tipologies de violència que hi ha, però en concret, em centraré en aquella que menciona com a violència escolar. Aquesta consisteix en qualsevol acció nociva i intencionada donada als centres escolars i exercida entre els membres de la comunitat educativa que es pot donar de manera puntual o ocasional. Les víctimes d'aquest tipus de

violència poden ser tant els alumnes, com els docents i treballadors de l'escola, com els familiars. Hi ha 3 tipus de violència escolar:

- D'alumne cap a altre alumne. Aquest cas és el que es coneix com a assetjament escolar o bullying.
- D'alumne cap al personal docent
- Del personal docent cap a:
 - Altres docents i treballadors de l'escola
 - Alumnes
 - Famílies

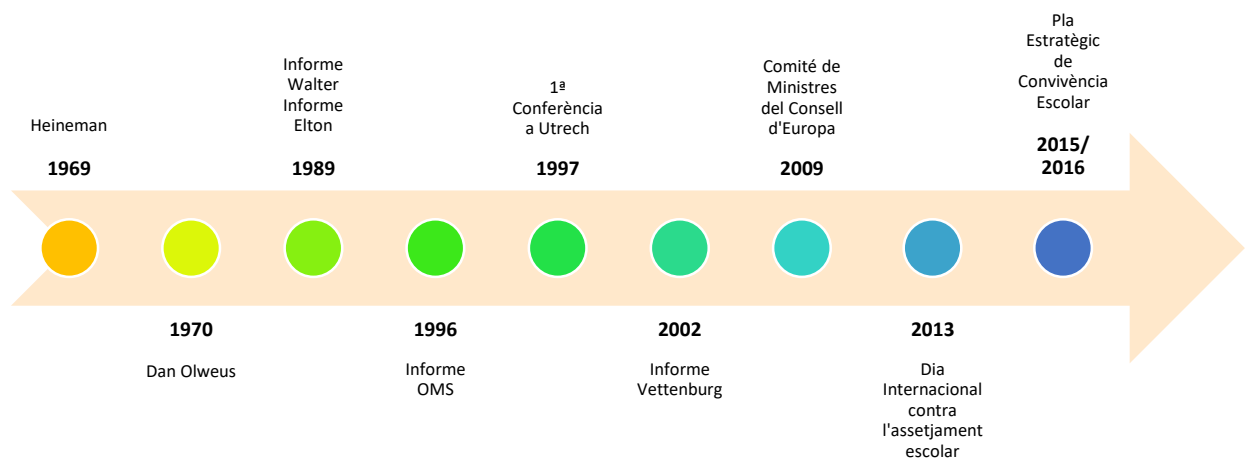
D'aquesta manera, la violència escolar és bastant específica perquè l'espai de victimització és la pròpia escola, perquè els majoritàriament són els alumnes els que participen de la violència, perquè el personal docent es mostra vulnerable per no poder controlar aquesta violència, perquè la societat no dóna la suficient importància al rol del mestre i a la seva funció social, i finalment perquè la societat en el seu conjunt han abandonat una educació fomentada en els principis bàsics dels drets humans, el respecte, la igualtat i la pau. Resumint, segons aquesta associació, el bullying és una situació d'assetjament escolar que es produeix quan hi ha una intenció de fer mal, quan s'observa la reiteració de les conductes agressives i existeix un desequilibri de forces entre l'assetjador o assetjadors i les víctimes, que s'ha de diferenciar amb la violència escolar, on aquesta es produeix quan existeixen dos o més grups equivalents quant a força.

Per altra banda (Volk et al., 2014) per poder descriure l'assetjament consideren que és necessari diferenciar entre dues tipologies d'agressions, la proactiva o instrumental i la reactiva. Aquesta última consisteix a aquella agressió que pot fer tant la víctima com l'agressor, ja que hi ha una incitació prèvia perquè l'individu reaccioni a aquell estímul, és a dir, és una resposta provocada, impulsiva, defensiva i emocional desencadenada per un esdeveniment frustrant o amenaçador, per exemple quan insultes o provoques a l'agressor i aquest respon amb una agressió. En canvi, l'agressió proactiva o instrumental és aquella que s'associa amb l'agressor perquè es fa per voluntat pròpia, és a dir, aquesta agressió no és provocada, sinó que està premeditada i orientada a un objectiu, per exemple quan per voluntat pròpia insultem o peguem a una altra persona.

Una data que hauríem de tenir marcada en el nostre calendari, és el reconeixement de l'assetjament a escala internacional amb el propòsit de conscienciar a tota la població

sobre aquest fet. És per això que el 2 de maig de l'any 2013, la UNESCO reconeix el Dia Internacional contra l'assetjament escolar. D'aquesta manera, al llarg d'aquest dia, el Departament d'Educació proposa als centres educatius la realització d'alguna activitat relacionada amb aquesta problemàtica. S'impulsa també un programa d'innovació pedagògica on l'alumnat és el protagonista, per aturar l'assetjament escolar i millorar la convivència. Amb això, el que es pretén és sensibilitzar i conscienciar a tota la comunitat educativa contra l'assetjament escolar. (*Dia Internacional Contra l'Assetjament Escolar*, n.d.)

A continuació es pot observar un eix cronològic sobre l'evolució del concepte d'assetjament escolar, extret a partir de la informació de (López & Sabater, 2018):

Esquema 1: Línia temporal del concepte bullying. Font pròpia.

2.2.EDATS EN QUÈ APAREIX

Hi ha diversos estudis destinats exclusivament a l'educació primària (Alvarado et al., 2020; Juvonen et al., 2003; Nansel et al., 2021) i d'altres destinats a l'educació secundària (Salmivalli et al., 1996; Whitney & Smith, 2000; Ybarra & Mitchell, 2004), però en cap d'aquests es mostra l'edat en què sorgeix l'assetjament escolar. S'arriba a mencionar que cada cop més, es dona en edats més primerenques, però no s'especifica quina és aquesta edat, les conclusions es determinen en aquestes edats arran dels seus estudis, per tant, podem arribar a pensar que l'assetjament escolar pot sorgir molt abans d'aquestes etapes.

Les investigacions han demostrat que l'assetjament comença des de l'edat preescolar i experimentar l'assetjament durant la primera infància pot afectar a la capacitat dels

infants per cultivar amistats i fer que els estudiants siguin infeliços en l'escola (Rosen et al., 2008).

A l'educació infantil (González Moreno et al., 2017), ja hi és present la visió del maltractament entre iguals, el qual s'utilitza per aconseguir un estatus en el grup i d'aquesta manera, tenir un millor accés als recursos de l'entorn.

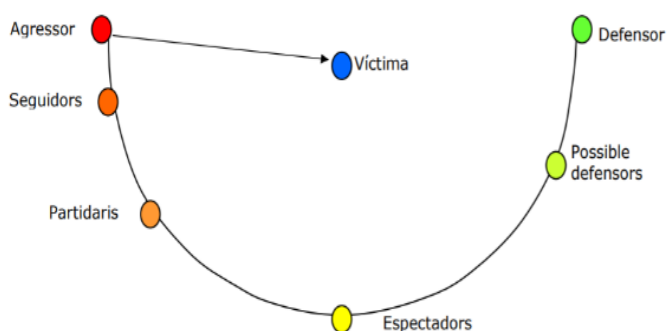
D'aquesta manera, hi ha un programa, el Programa de Berna (Alsaker & Valkanover, 2012), el qual està dissenyat per ser adaptable a les diferents situacions i necessitats de suport dels mestres en les llars d'infants i l'escola primària.

Existeixen nombrosos factors que incideixen en l'assetjament des dels primers anys de l'educació primària, però aquests factors no faciliten el sorgiment d'algun tipus d'assetjament respecte a l'educació infantil. Per tant, el bullying es gesta i condiciona en les últimes edats de l'educació infantil, ja que els infants de cinc a sis anys tenen un desenvolupament mental i físic que els permet assumir tasques i responsabilitats complexes en les quals el joc no és l'únic que ocupa el seu temps fonamental, és a dir, en aquesta etapa sorgeixen les actituds, conductes i comportaments dominants en l'etapa d'educació primària. D'aquesta manera, el bullying no es manifesta en l'últim curs de l'educació infantil a causa de particularitats en l'organització de la vida dels infants, les particularitats del procés educatiu dels docents i la pròpia estructura dels centres educatius d'educació infantil, particularitats que actuen com a mètode preventiu, però és en aquesta etapa d'educació infantil on es forma quan determinades variables s'integren entre si (AMEI-WAECE, 2018).

Hi ha tan pocs estudis del bullying a l'educació infantil pel fet que els infants d'aquestes edats poden ser els autors i les víctimes de les agressions directes i indirectes dels seus companys. A més, els infants d'aquestes edats són capaços de mostrar diferents formes d'assetjament escolar del tipus verbal, físic i relacional (Vlachou et al., 2014).

2.3.TIPUS D'ASSETJAMENTS

Segons Dan Olweus (2001) com es menciona a (Generalitat de Catalunya, 2018), existeixen diferents tipus de rols (víctima, agressor, seguidors, partidaris, espectadors, possibles defensors i defensors) que es poden adoptar davant d'una situació

Imatge 1: Cercle del bullying de Dan Olweus. Font: Generalitat de Catalunya, 2018.

d'assetjament, això és el que ell anomena “cercle del bullying”, ja que l'assetjament entre iguals no és una qüestió només d'agressor i víctima sinó que afecta a tothom, inclús els espectadors formen part del problema.

Hi ha diferents tipologies d'assetjament (Alonso & Tomás, 2016; Morales-Ramirez & Villalobos-Cordero, 2017):

- Verbal: consisteix en l'assetjament a través de la paraula, és a dir, mitjançant insults, burles, ridiculitzacions, crítiques sobre diferents aspectes de la persona, etc.
- Físic: se sol detectar ràpidament perquè es pot veure a simple vista a causa de les lesions físiques de la víctima. Aquest es pot manifestar a través d'empentes, cops de puny, pessics, escopir, puntades, mossegades, etc.
- Social: en aquest cas es busca aïllar a la víctima del grup i això es produeix per la passivitat d'aquesta.
- Psicològic: segons és el més difícil de detectar, ja que ningú se n'adona de la situació perquè es realitza d'amagat i per tant, és difícil saber qui és l'agressor. En aquest cas, l'agressor exhibeix un poder major en mostrar que és capaç d'amenaçar a una persona tot i estar present la figura d'autoritat, en canvi, la víctima percep aquest atreviment com una amenaça i per tant, augmenten els sentiments d'indefensió i vulnerabilitat.
- Homòfob: és aquell tipus de maltractament causat per l'orientació sexual de la víctima o per aquelles persones que intenten justificar la seva sexualitat.

- Gesticular: consisteix en aquell bullying a través de gestos que sol fer l'agressor, davant de la persona adulta, però aquesta no els percep, de la mateixa manera que a l'anterior, la víctima se sent més vulnerable.
- Sexual: com bé menciona la paraula, té a veure amb les parts (Castro & Reta, 2017), té a veure amb les parts sexuals de la víctima, sigui amb fets com tocaments distrets o mitjançant comentaris, pressionant a la víctima a realitzar alguna cosa que no desitja.
- Entre germans i germanes: és aquell on un dels germans vol fer perdre la reputació de l'altre o menteix sobre fets que han passat.
- Racista: referent al que es diu MEP (2012) citat per (Morales-Ramirez & Villalobos-Cordero, 2017), aquest tipus de bullying consisteix a maltractar a la víctima per coses a veure amb el seu origen ètnic.
- Econòmic o patrimonial: la víctima ha d'entregar a l'assetjador diners, o coses personals que porta a l'escola, fins i tot pot demanar-li el seu esmorzar fent que la víctima es quedi sense.
- Ciberbullying: es produeix a través de qualsevol mitjà de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació

L'assetjament es pot impartir de diferents maneres i (Alonso & Tomás, 2016) ens explica que hi ha set maneres:

- Fustigació: consisteix en tot allò que comporta menyspreu, falta de respecte i desconsideració per la dignitat de la persona assetjada.
- Coacció: totes aquelles conductes d'assetjament on la víctima ha de realitzar accions en contra de la seva voluntat.
- Manipulació social: l'assetjador busca l'aïllament social i la marginació de la víctima. Aquesta tipologia pot ser molt silenciosa i com a conseqüència molt difícil de combatre.
- Intimidació: persegueix acovardir, acoquinar o consumir emocionalment a la víctima mitjançant accions intimidatòries.
- Amenaça a la integritat: consisteix a pressionar mitjançant les amenaces contra la integritat física de la víctima o de la seva família, o mitjançant l'extorsió.
- Agressió: consisteix en les petites agressions en les quals hi ha cops, empentes, fins i tot es pot arribar a l'organització d'una pallissa a la víctima.

2.4.CARACTERÍSTIQUES/FACTORS QUE INFLUEIXEN EN EL SORGIMENT DE L'ASSETJAMENT ESCOLAR

Una de les característiques primordials perquè es pugui donar aquest fet, és que ha d'haver-hi un abús de poder d'un individu a un altre. D'aquesta manera, l'assetjament escolar comporta exercir un cert tipus de violència o maltractament com poden ser el maltractament físic, el maltractament emocional, la negligència, l'abús sexual, el maltractament econòmic, el vandalisme, entre d'altres.

Els nens i nenes amb Necessitats Educatives Especials (NEE) són més propensos a ser l'objectiu de l'assetjament, (Fink et al., 2015) és a dir, a ser víctimes de bullying, i això és degut al fet que tenen algun requisit educatiu distintiu. També ens parla de l'assetjament reactiu, que consisteix a combatre la seva victimització amb respostes agressives, per tant, els nens amb NEE informen més de l'assetjament escolar amb aquesta resposta adaptativa. L'estudi mostra que els alumnes amb NEE són una mica més propensos a ser víctimes d'assetjament que els nens sense NEE, però la diferència no és molt gran, per tant, hem de suposar que hi ha altres factors que influeixen en aquest fet.

Seguint amb els trets característics i diferencials de les persones, ens trobem també en el fet que els infants amb sobrepès i obesitat en edats escolars tenen més probabilitats de ser víctimes d'assetjament i autors de conductes de bullying (Janssen et al., 2004). Això pot dificultar el desenvolupament social i psicològic de l'infant tant a curt com a llarg termini. Però un clima positiu i la manca de victimització del col·lectiu LGB (lèsbics, gais i bisexuals), són possibles, ja que les escoles tenen la capacitat de fer-ho creant aquests climes positius i reduint les burles homòfobes (Birkett et al., 2019).

Com es pot observar en les dures històries i vivències reals que s'expliquen en el llibre (Boske & Osanloo, 2015), malauradament, un altre factor de risc recau en l'orientació sexual de les persones.

Un d'aquests factors pot ser l'existència d'infraestructures escolars deteriorades i sense manteniment propicien també al desenvolupament de comportaments escolars inapropiats, ja que constitueixen un símbol de desorganització i desinterès i això es trasllada als infants. També ho poden ser factors com l'organització de la vida dels infants, les característiques del procés docent educatiu i la pròpia estructura material de l'escola amb les seves extenses àrees generalment sense control adult. (AMEI-WAECE, 2018)

L'estatus econòmic familiar pot ser un altre factor, un estudi fet a Americà (Wade et al., 2014) demostra que la mesura d'experiències adverses és important per als nens urbans amb dificultats econòmiques, que a més de patir pobresa com a adversitat, poden estar sotmesos a experiències d'abús, negligència i disfunció familiar, juntament amb una sèrie d'altres factors d'estrès, inclosos la violència comunitària i la discriminació entre iguals.

Les famílies disfuncionals són un gran factor a tenir en compte, ja que l'associació mundial d'educadors infants (AMEI-WAECE, 2018), demostra en un estudi que els infants que són seleccionats pels seus companys per la por que els tenen, tenen una gran probabilitat de convertir-se en assetjadors en l'educació primària, per altra banda, aquells que són escollits per la seva bona conducta, però provenen d'una família disfuncional, és possible que es converteixin en assetjadors, però no té per què ser així sinó que poden formar part també de les víctimes d'assetjament a causa de les seves dificultats de conducta. En canvi, els infants que provenen d'una família funcional tenen menys probabilitats d'involucrar-se en l'assetjament, però el fet de pertànyer a aquest tipus de famílies, no significa que l'infant sigui immune, ja que depèn de diversos factors com per exemple el seu desenvolupament en el grup escolar, de la cohesió de grup, de la qualitat i el bon acompliment dels mestres. També s'afirma que són més propensos a ser víctimes d'assetjament si certes condicions en el desenvolupament de la seva personalitat es manifesten com per exemple la timidesa, l'aïllament, etc.

Un altre factor que existeix des del sorgiment de les noves tecnologies, recau en la gran diversitat d'aplicacions i xarxes per les quals els infants poden navegar amb total llibertat, donant pas al ciberbullying. (Kowalski et al., 2019). Això es pot evitar amb un bon control parental i una bona educació digital, però cada cop més, amb la gran diversitat de vies que existeixen, es fa més complicat.

2.5.PERSONES INVOLUCRADES EN L'ASSETJAMENT ESCOLAR DE MANERA DIRECTA

2.5.1. Característiques víctimes i agressors

Segons diversos estudis (Alonso & Tomás, 2016; Bowes et al., 2009; López & Sabater, 2018) hi ha un seguit de característiques que representen aquelles persones que poden ser víctimes de bullying o pel contrari, poden ser les causants de l'assetjament.

Els estudis anomenats anteriorment, mostren que aquelles persones que són víctimes d'assetjament escolar, són persones que tenen una baixa autoestima, que pateixen

diversos canvis d'humor i tendeixen a comportaments nerviosos, també són persones que pateixen inadaptació psicosocial dintre el grup i tenen molt poca autonomia i per tant són molt dependents, per altra banda són persones molt sensibles, cauteloses i insegures, ja que tenen por, persones que pateixen d'ansietat i que tenen una actitud negativa vers la violència o pel contrari poden mostrar agressivitat a causa d'agressions prèvies.

Per altra banda, aquelles persones que són agressores també tenen adjudicades tot un seguit de característiques com per exemple, que són persones impulsives i amb ambició de poder, persones que justifiquen els actes violents, que necessiten tenir el control sobre altres per sentir-se reconegudes, que tenen una carència d'habilitats socials i que no senten empatia pels altres, persones que manipulen la realitat i no assumeixen la responsabilitat, que mostren una absència de valors, reaccionen amb molta agressivitat, tenen un dèficit emocional i patològic, persones mal estudiantes i populars socialment.

Tot aquest seguit de característiques tant de la víctima com de l'agressor, s'esvaeixen quan es mencionen que no totes les víctimes ni tots els agressors són iguals. Per tant, si les víctimes són diferents i no segueixen un patró comú, sinó que aquest varia, ja que no hi ha diferència entre la resta dels alumnes, és a dir, qualsevol persona que es creui en el camí de l'agressor pot ser una víctima, podem afirmar que tothom pot ser víctima d'assetjament, ja sigui per alguna diferència de raça, de religió, d'aspecte físic o psíquic.

De la mateixa manera, si els agressors són diferents i no segueixen un patró comú, sinó que aquest varia, ja sigui en funció de l'educació rebuda, de les experiències viscudes, de les intervencions rebudes, etc., es pot afirmar també que qualsevol persona pot ser la causant de l'assetjament i per tant l'agressora.

2.5.2. Causes víctimes i agressors

Què és el que porta a una persona a ser víctima d'assetjament o agressora? Doncs hi ha diversos autors (Alonso & Tomás, 2016; Bowes et al., 2009; López & Sabater, 2018) que mencionen diferents causes que porten a una persona a poder ser víctima d'assetjament o agressora.

Comencem mencionant les de les víctimes. Una de les causes que es menciona és el fet de tenir problemes amb els veïns, ja que això indica que d'alguna manera hi ha dificultats socials. També una mare depressiva pot ser la causa, ja que la baixa calor materna i la depressió de la mare estan associades a problemes de comportament a la infància. Un

altra causa pot ser el fet d'haver patit maltractament infantil (Shields & Cicchetti, 2001) com a conseqüència de signes d'abandonament o marques visibles de danys físics, a més, aquest pot influir en el comportament dels infants. També s'ha demostrat que aquelles mares i pares que passen poques activitats estimulants amb els fills també pot ser una causa de ser víctima d'assetjament, ja que això pot indicar la participació dels pares en la vida del seu fill, i és que els pares i mares de les víctimes d'assetjament acostumen a estar menys implicats amb els seus fills. El fet d'assistir a escoles amb un gran nombre de nens i nenes, també pot ser una causa de ser víctima d'assetjament perquè a l'haver molts alumnes, els més petits tenen més risc de ser víctimes dels més grans. La baixa autoestima dels pares, també pot afectar a la vida dels infants fent que hi hagi una relació negativa amb els fills i per tant, provocant també una disminució de l'autoestima en els seus fills. Aquesta baixa autoestima en els infants també pot provenir de pares amb normes molt estrictes, d'aquesta manera l'infant es frustra per no poder aconseguir el que els pares li demanen i per tant, adopta formes agressives i de victimització del comportament. Per això és molt important que els pares s'estimin i confiïn en si mateixos, adoptant una relació de comunicació activa i empàtica entre ells i els seus fills, cosa que preveu el mal comportament dels fills. Els problemes econòmics de la família porten a la marginació i augmenten el nivell d'estrès i ansietat familiar, això impedeix un desenvolupament emocional adequat en els fills. Per altra banda, les famílies de classe baixa comuniquen als seus fills unes expectatives inferiors i un sentit d'indefensió que els duu a adoptar un punt de vista pessimista sobre les seves possibilitats d'èxit a l'escola i a la vida.

Pel que fa a les causes dels agressors, una d'aquestes pot ser el fet de presenciar la violència domèstica, ja que per part dels fills hi ha un aprenentatge social per resoldre conflictes on la violència és la solució. La baixa calor materna està associada a problemes de comportament a la infància i aquestes dificultats de comportament poden augmentar els riscos dels nens per implicar-se en l'assetjament escolar. Sovint hi ha aspectes dels agressors que es confonen amb problemes de conducta dels infants, però aquests problemes de comportament poden fer que siguin més propensos a intimidar els altres. D'aquesta manera, la gestió de les dificultats d'internalització i externalització dels nens, a més de treballar amb les famílies per minimitzar l'impacte dels contextos familiars estressants en el comportament dels nens, pot ajudar a reduir el nombre de nens que intimiden als altres. Les baralles entre els germans és un problema també perquè els infants que mantenen interaccions agressives amb els seus germans tenen més

probabilitats de ser denominats agressius, per tant, assetjar als germans és un precedent de ser assetjador a l'escola. Les situacions de reestructuració familiars suposen una certa frustració en els infants i pot ser que s'impliquin en conductes de risc i de rebuig a tot el relacionat amb l'educació formal, això fa que pateixin més fracàs escolar i es vegin més involucrats en actes d'assetjament. Finalment, una educació sense normes ni límits dels pares cap als fills, és un dels factors determinants en les actituds agressives dels fills cap als seus companys, és a dir, si no hi ha límits, els infants surten recompensats i descobreixen que l'agressió només proporciona beneficis i cap inconvenient, per tant, és necessari educar en la llibertat però no en la permissivitat. La diferència recau en el fet que la primera comporta unes normes consensuades i democràtiques a través d'un model de serenitat i diàleg constant entre pares i fills.

Com s'ha pogut veure, les causes que porten a una persona a ser víctima o agressor són d'allò més diverses, per tant, cada cas d'assetjament s'ha d'estudiar de manera particular i veure d'on sorgeix i com intervenir en cada cas, tant en les víctimes com en els assetjadors.

2.5.3. Conseqüències víctimes i agressors

El fet de patir bullying comporta un seguit de conseqüències, però aquestes no es donen només en les víctimes sinó també en els agressors (Alonso & Tomás, 2016; Bowes et al., 2009; López & Sabater, 2018).

Un dels símptomes més evident de l'existència d'assetjament de les víctimes és la por a anar a l'escola. Quan es pateix assetjament escolar el fet d'anar a l'escola per l'infant pot ser una veritable tortura, ja que sap que en aquell espai hi és present la persona assetjadora i l'escola es converteix en un lloc on va a passar-ho malament perquè l'infant pot patir comportaments de ridiculització, coaccions per part de l'assetjador, restriccions en la comunicació amb els altres, exclusió i bloqueig social, robatoris i extorsions per part de l'agressor, xantatges emocionals que posen a l'infant entre les cordes, agressions físiques i verbals.

De la mateixa manera, hi ha una caiguda del rendiment escolar, és a dir, es pot produir el fracàs escolar, ja que l'infant està pendent de no ser jutjat pels altres. Un altre símptoma és el silenci respecte al seu dia a dia a l'escola quan els pares o algú li pregunta com li ha anat, perquè en definitiva, els infants que són víctimes d'assetjament escolar pateixen i callen i això provoca tot un seguit de sentiments negatius i actes sobtats en els seus

comportaments com per exemple emocions de tristesa, estrès, depressió, sentiments d'automenyspreu, desequilibris emocionals, sentiments de soledat, etc., fent finalment que l'infant tingui una molt baixa autoestima, i per altra banda pateixen canvis temperamentals i d'humor sobtats, sorgeixen tics nerviosos que abans no tenien, tornen les enuresis nocturnes. Fins i tot, arribant a l'extrem dels suïcidis (Boske & Osanloo, 2015), ja que han existit i existeixen casos d'aquests a causa de l'assetjament rebut, sobretot pel que fa a la seva orientació sexual (Hinduja & Patchin, 2010).

Els agressors també pateixen un seguit de conseqüències pel fet d'haver fet bullying, ja que obtenen mala fama per tot el que han fet i això els pot repercutir en un futur, també es poden quedar sols a llarg termini perquè acaben sent temuts pels seus companys. Els infants que han estat agressors a l'escola, tenen un alt percentatge d'acabar com a delinqüents en un futur. Finalment, se'n diu que els agressors tenen una alta autoestima, però això no acaba de ser del tot cert, ja que la part en la qual tenen una alta autoestima és en l'àmbit social i físic, però en l'àmbit personal tenen una baixa autoestima.

Com hem mencionant en els anteriors apartats, cada persona és un món i no vol dir que totes les persones víctimes o totes les persones agressores tinguin exactament les mateixes conseqüències pel fet d'haver patit assetjament escolar o bé per haver-lo impartit, per tant, s'ha d'estudiar cada cas de forma individual i particular.

2.6. ALTRES AGENTS

2.6.1. La família

Els infants que han patit assetjament escolar no són els únics que pateixen unes conseqüències, les famílies també es veuen implicades. A continuació veurem les conseqüències en les famílies tant de les víctimes com dels agressors (López & Sabater, 2018):

- Famílies de les víctimes:
 - Danys psicològics, fent que aquestes siguin més protectores amb els seus fills.
 - Preocupació, angoixa i incomprensió pel context escolar
 - Dificulten la interacció i les destreses socials a través de la sobreprotecció fent que els infants no tinguin la independència necessària.

- Pares poc sociables i comunicatius a causa de factors depressius fent que el fill tingui una carència d'interaccions positives.
- Famílies dels agressors:
 - Adquireixen mala fama, i per tant arriben fins i tot, a agredir al seu fill per el succeït.
 - Hi ha una incongruència entre els seus missatges verbals i els seus actes.
 - Ús de càstigs físics amb actitud negativa i poc efecte que afavoreix l'agressivitat en l'infant.
 - Pares permissius que no castiguen conductes inapropiades fent que es distorsioni l'aprenentatge arribant a un desequilibri emocional.
 - El mal comportament dels fills és degut a pares severs i agressius.

La família és la cèl·lula fonamental de la societat, tal com es demostra en un estudi sobre la influència de l'estil parental en l'assetjament (Rajendran et al., 2017), on es demostra que el suport dels pares a l'autonomia dels infants s'associa amb una disminució de l'assetjament entre els 4 i els 5 anys. Malauradament, la família no sempre reuneix les condicions per propiciar el millor desenvolupament dels infants que creixen en el nucli familiar, és a dir, quan la família no és capaç de complir amb els objectius bàsics (alimentació, protecció, adaptació al medi, socialització, etc.), quan això succeeix parlem d'una família disfuncional, i per tant, estem davant d'un factor fonamental en la gestació de l'assetjament escolar en els últims anys de l'educació infantil (AMEI-WAECE, 2018).

Com a familiar, en cas que l'infant sigui víctima d'assetjament, (Alonso & Tomás, 2016) mai ha d'amenaçar al o als agressors, increpar als mestres o als pares de l'agressor, sobreprotegir l'infant o ignorar el problema. A continuació podeu veure un seguit de consells per superar-ho: s'ha de donar un bon suport emocional a l'infant, escoltant tot el que té a dir; evitar culpar-lo; mantenir la calma i ensenyar-li a solucionar els conflictes de manera pacífica; contactar amb el mestre, la direcció i amb el cap d'estudis de l'escola per alertar de la situació; treballar de manera conjunta amb la família de l'agressor per arribar a una solució i ajudar a la víctima a recuperar les amistats perdudes o fer-ne de noves.

Les relacions patern-filials saludables són un element clau en la prevenció de l'assetjament escolar, (Yu et al., 2019) menciona que l'absència d'amor i afecte matern i

patern, comporta efectes negatius que poden desencadenar més tard en comportaments agressius d'intimidació en l'infant.

(Collell & Escudé, 2017) estableixen un seguit de pautes/consells que els pares han de realitzar en cas de sospita de què el seu fill estigui patint l'assetjament o l'estigui impartint:

- Agressors:
 - Reaccionar amb calma.
 - Preguntar-li si sap per què ho fa. Deixar-li clar que la conducta és del tot inacceptable.
 - Esbrinar possibles preocupacions de l'infant.
 - Parlar amb el mestre.
 - Recompensar l'infant quan fa les coses bé.
- Víctimes:
 1. Seure a parlar amb l'infant.
 2. Reaccionar amb calma, sense fer retrets ni culpabilitzacions.
 3. Avaluar la importància de la situació.
 4. L'escola és qui ha de prendre la responsabilitat de gestionar la situació a l'escola i de contactar amb els pares de l'agressor, si cal.
 5. Informar a l'escola.
 6. Demanar una entrevista amb el tutor:
 - Informar el mestre.
 - Preguntar respecte a les actuacions que té previstes el centre.
 - Arribar a un acord sobre què farà cadascú.
 - Mantenir el contacte periòdicament amb el mestre fent un seguiment.
 7. Demanar parlar amb el responsable del protocol per actuar en situacions similars si es considera que el mestre no fa prou.

2.6.2. El centre educatiu

Una comunitat educativa preveu l'assetjament escolar quan aprèn, construeix i viu la cultura de pau, en promoure l'exercici dels drets en la convivència, rebutjant i prevenir la violència entre parells (Joya, 2015). Cada centre educatiu ha d'aplicar les estratègies i

procediments necessaris que pretenguin intervenir amb accions i metodologies concretes per evitar l'assetjament promovent una convivència de qualitat i respecte. Pel que fa a l'assetjament escolar, hi ha diversos programes i protocols que s'han estudiat i s'han anat seguint al llarg del temps per prevenir, detectar i intervenir en l'assetjament escolar.

Segons (Alonso & Tomás, 2016) a l'escola s'han d'establir de forma clara les normes d'aquesta i les accions que es prenen en casos d'incompliment, també és important la supervisió dels alumnes, actuar ràpidament en cas de tenir sospites d'assetjament, dur a terme xerrades sobre el bullying per a les famílies i finalment educar en valors. Per altra banda, considera que la feina dels mestres en aquest àmbit consisteix a identificar a la víctima i a l'agressor, preguntar als pares de la víctima sobre diversos canvis en el comportament del seu fill, seguir a l'alumne amb una distància prudent per evitar l'assetjament, revisar les portes i parets dels lavabos i finalment parlar amb els companys més propers tant de la víctima com de l'agressor.

A Anglaterra, es va realitzar un estudi on es demostra la importància d'incloure la salut i el benestar en el currículum, de formació del professorat, on s'inclou la prevenció de l'assetjament, però també es demostra que hi ha una manca d'atenció a les prioritats de salut, ja que es dóna més importància a temes que es perceben més relacionats amb l'aprenentatge i l'educació dels alumnes (Dewhurst et al., 2014)

Un programa d'UNICEF (Tomić Latinac & Nikcevic Milkovic, 2009) menciona que per establir un entorn segur i estimulant a les escoles s'ha d'augmentar el nivell de consciència dels problemes entre els nens, el personal de l'escola, els pares i la comunitat local, també s'ha d'augmentar el nivell de coneixement sobre les formes i mecanismes d'acció a les escoles i finalment, s'ha de fomentar la preparació de tots els empleats i dels infants. A més, estableix diversos passos a seguir per poder aconseguir l'esmentat anteriorment:

1. Determinar el nivell de violència a l'aula i a l'escola.
2. Construir una xarxa de seguretat escolar.
3. Establiment i funcionament de la xarxa de seguretat.
4. Cooperació per part de l'escola amb altres factors a la comunitat local.
5. Posada en marxa de diversos projectes en benefici dels nens a l'escola i l'entorn local, realitzats per grups de pares.
6. Aplicació del protocol per part de l'escola.

7. Escola com un lloc més segur (procés d'autoavaluació)

Per altra banda, (Joya, 2015) estableix 8 passos que s'han de seguir en cas de detectar algun cas d'assetjament:

1. Detecció de la situació de bullying
2. Comunicació a la direcció
3. Atenció de la situació
4. Comunicació amb les famílies
5. Entrevista amb totes les parts implicades
6. Definir les mesures a seguir amb les diferents parts
7. Seguiment de la implementació de les mesures
8. Mesures/accions per restaurar la convivència

(Olweus, 2006) va establir un programa d'intervenció per contrarestar i prevenir l'assetjament escolar, en aquest, es proposen diverses mesures/consells a nivell d'escola, aula i individual per poder aplicar:

- Per aplicar a l'escola:
 - Establir una jornada escolar de debat sobre els problemes dels agressors i les víctimes
 - Millorar la vigilància durant l'hora d'esbarjo i l'hora de dinar
 - Posar zones d'oci de l'escola més atractives
 - Disposar de telèfon de contacte
 - Dur a terme reunió de pares i personal de l'escola
 - Organitzar grups de mestres pel desenvolupament del medi social de l'escola
 - Establir cercles de pares
- Per aplicar a l'aula:
 - Establir normes de classe contra les agressions amb claredat, elogis i sancions
 - Executar reunions de classe de forma regular
 - Fer jocs de simulació a través de la literatura
 - Utilitzar l'aprenentatge cooperatiu
 - Efectuar activitats de classe comunes i positives
 - Fer reunions de mestres i pares/alumnes de la classe

- Mesures individuals:
 - Parlar seriosament amb els agressors i les víctimes
 - Parlar seriosament amb els pares dels implicats
 - Utilitzar la imaginació per part dels mestres i dels pares
 - Demanar ajuda dels alumnes “neutrals”
 - Donar ajuda i suport als pares
 - Establir grups de debat per als pares dels agressors i de les víctimes
 - Realitzar un canvi de classe o d’escola

Ttofi & Farrington (2011) menciona que els programes més intensius són els més efectius, així com els programes que inclouen reunions de pares, mètodes disciplinaris fermes i una supervisió millorada del pati.

Per altra banda, (López & Sabater, 2018) realitzen un recull dels programes amb més repercussió als centres educatius espanyols, els quals podem observar a continuació:

- Projecte Save (Sevilla Anti-Violencia Escolar)
- Programa AVE (Prevenció del Maltractament i de l’Assetjament Escolar)
- Programa TEI (Tutoria entre Iguals)
- Programa Laguntza (Govern de Navarra)
- Projecte Atlántida (ADEME Tenerife)
- Programa ús prevenció del ciberassetjament i ús segur de les TIC (Principat d’Astúries)
- Programa KiVa Kiusaamista Vastaa (contra l’assetjament) (Universitat de Turuk de Finlàndia)

2.7.PROPOSTES DIDÀCTIQUES

En aquest apartat es pretén fer un recull de diverses propostes didàctiques ja existents per poder aplicar a l’aula.

D’aquesta manera, (Barbuzano Díaz & García Espinel, 2017) crea aquest programa el qual va dirigit a infants d’educació infantil, on es treballa a l’aula el tema de la convivència, la tolerància, el respecte, la igualtat, el treball en equip i l’empatia treballant de manera conjunta amb les famílies i els mestres.

Per altra banda, en el protocol de prevenció, detecció i intervenció de l'assetjament escolar de la Generalitat de Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2018), també fa un recull de propostes didàctiques perquè els mestres puguin aplicar a les aules per millorar l'autoconcepte i l'autoestima, per millorar en la gestió de les emocions i el desenvolupament de l'empatia, per treballar les habilitats cognitives i per treballar amb infants que tenen dificultats per relacionar-se. També estableix un seguit de pautes per al centre educatiu per poder prevenir, detectar i intervenir l'assetjament escolar. Finalment, fa aportacions per tractar aquesta problemàtica social amb les famílies i amb l'entorn. Aquest és un document molt complet perquè tots els centres el tinguin en compte.

Per altra banda, hi ha el món dels contes, on (*Una Mà de Contes* - Super3, n.d.) ha creat diverses històries destinades a tots els públics per tractar l'assetjament escolar amb l'assessorament del Departament d'Educació. D'aquesta manera, en el conte "De debò és una broma?" es tracten els límits, les normes, l'espontaneïtat; en "Els valents també tenen por?" es tracta de reconèixer les emocions pròpies i dels altres; en "Vinga, va, explica-m'ho!", es tracta la denúncia i el fet de saber demanar ajut; en "Puc jugar?" es tracta la inclusió i el reconeixement de la diferència; en "No val aprofitar-se" es tracta el lideratge i la força del grup. Referent als contes, una altra opció que tenen els adults per poder treballar aquest tema és a través de la seva pròpia imaginació, creant històries pròpies i personalitzades.

3. MARC METODOLÒGIC

3.1.PREGUNTES CLAU

Aquest tema em porta moltes inquietuds, sobretot pel que fa a l'àmbit professional.

Inicialment, el punt de partida era analitzar el coneixement que tenien els mestres en aquest àmbit i fer una proposta didàctica amb diferents activitats que es poden realitzar en educació infantil per poder prevenir i evitar l'assetjament escolar.

Amb el desenvolupament del marc teòric, van sorgir nous aspectes que cal tenir en compte, ja que les causes i característiques del bullying poden ser molt diverses i hi intervenen més agents que cal tenir-los en compte. Per tant, tenint en compte els nous aspectes sorgits amb les investigacions, calia estudiar tots els agents que intervenen en l'assetjament escolar.

D'aquesta manera, volia seguir analitzant el coneixement que tenien els mestres en aquest àmbit, però també la visió de les famílies que els seus fills havien patit bullying i la importància que els centres donaven els centres escolars a aquest fet, ja que considero que als mestres saben sobre el tema, però els falta formació que cal saber per després poder realitzar una bona prevenció, detecció i intervenció. De la mateixa manera considero que si els mestres no en saben prou, les famílies sabran el mateix o menys que els mestres. Finalment penso que els centres educatius s'involucren poc vers les dificultats que es poden trobar els alumnes en els seus centres com és en el cas de l'assetjament escolar.

Com la visió de les famílies era una mica complicada d'aconseguir a causa de la gravetat que això comporta i la dificultat que suposa detectar-ho, vaig decidir generalitzar-ho i veure la visió i el coneixement que tenen les famílies de l'assetjament escolar.

D'aquesta manera, i tenint en compte tot el mencionat anteriorment, vaig redactar dues preguntes clau. Amb aquestes preguntes, he pogut organitzar i estructurar la meva recerca. Les preguntes plantejades són les següents:

- Quins coneixements i quina visió tenen els mestres i les famílies sobre el bullying?
- Els centres educatius tenen algun Protocol d'actuació en cas de bullying?

3.2.OBJECTIUS DE LA RECERCA

Per poder respondre aquestes preguntes, m'he proposat un objectiu general que consisteix en determinar el grau de coneixement que tenen les famílies i els professionals de l'educació vers el bullying i l'assetjament escolar i el grau d'implicació dels centres. D'aquesta manera, a partir de l'objectiu general, sorgeixen els següents objectius específics, els quals són:

- Comparar els resultats dels diversos agents enquestats: famílies, centres i mestres.
- Investigar la visió dels mestres i de les famílies respecte a les víctimes i els agressors.
- Analitzar les actuacions dels mestres i dels centres per combatre i anticipar-se a l'assetjament escolar.

3.3.PUNT DE PARTIDA

Amb la meva experiència com a alumna i durant el que he pogut anar veient a les pràctiques, és:

Els/les mestres tenen poc coneixement sobre aquest tema i els falta formació en aquest àmbit. A més, a l'educació infantil, no donen la suficient importància quan sorgeixen conflictes a les aules.

3.4.DISSENY DE LA RECERCA

En aquest apartat trobarem l'enfocament metodològic, l'instrument utilitzat per aquest apartat, el context en què s'ha desenvolupat l'anàlisi i com s'ha planificat la recollida de dades.

3.4.1. Enfocament metodològic

L'assetjament escolar, avui dia hi és molt present en la vida dels infants a l'escola, i és una problemàtica que d'entre les dificultats a les quals es poden enfrontar els infants, segons el meu punt de vista, queda una mica oblidada i no se li dona la importància que hauria de tenir, perquè com s'ha pogut comprovar en el marc teòric, aquest té conseqüències molt dures, arribant fins i tot al suïcidi dels joves que pateixen assetjament escolar.

Per altra banda, al llarg de les pràctiques realitzades durant la meva formació com a futura mestra, m'he trobat amb mestres que quan han sorgit conflictes d'aquest caire, m'ha sorprès perquè han considerat que aquest tipus de reaccions i actes eren propis de l'edat dels infants, d'altres comentaven que no tenien temps suficient per tractar totes les problemàtiques de l'aula, fins i tot em vaig trobar amb un cas on la mestra, tot i tenir una víctima clara d'assetjament la mestra considerava que amb la seva actitud vers l'agressor, aquest tenia via lliure per agredir-lo tan física com verbalment, tot restant importància a la gravetat del que suposava l'assetjament.

D'aquesta manera, mitjançant el meu treball, vull indagar sobre els diferents agents que intervenen en aquesta problemàtica social, per tant, primer vull descobrir quina és la informació i formació que tenen els mestres en l'assetjament escolar, també quina és la importància que donen els centres a aquesta problemàtica social a l'escola i finalment quina visió tenen les famílies segons la seva experiència personal i quin coneixement tenen d'aquest fenomen.

La meva recerca consisteix prioritàriament en un estudi quantitatiu. He decidit utilitzar aquesta eina per fer un recull de dades i esbrinar els coneixements que tenen les persones educadores de la nostra societat i les famílies que formen part del col·lectiu educatiu i la visió que tenen els centres. En aquesta tècnica hi predomina la recollida de dades mitjançant qüestionaris, on la gran majoria són preguntes tancades, però també hi ha preguntes obertes, fent que sigui un qüestionari semiestructurat, i buscar una part qualitativa.

3.4.2. Instrument

Tal com s'esmenta en l'enfocament metodològic, el tipus d'investigació seleccionada per aquest treball és a través de qüestionaris, els quals consisteixen a realitzar una observació no directa dels fets educatius a través de les manifestacions proporcionades pels propis enquestats, d'aquesta manera, aquests contesten les preguntes sense la intervenció de la persona investigadora. D'aquesta manera, com a instruments, he decidit crear tres formularis, cadascun d'ells destinats als diferents agents que intervenen en el bullying i l'assetjament escolar.

Primerament, trobem un d'aquests formularis el qual està destinat als mestres que podeu observar a l'Annex 1, i està format per disset preguntes. En aquest, el què es pretén és

saber els coneixements amb els que compten els mestres amb el tema de l'assetjament escolar i quina experiència han tingut ells durant la seva carrera professional.

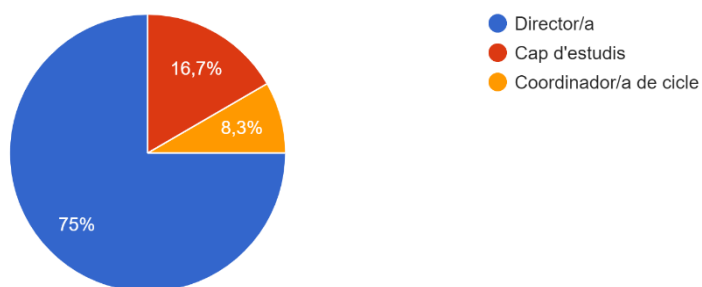
Un altre qüestionari està destinat als centres educatius que el podeu observar a l'Annex 2, format per onze preguntes. Amb aquest el que es pretén és determinar la importància que els centres educatius estableixen a la problemàtica social del bullying a les escoles, és a dir, de l'assetjament escolar.

Finalment, hi ha un tercer formulari destinat a les famílies que el podeu observar a l'Annex 3 i està format per setze preguntes. El qüestionari està destinat a recopilar la informació que les famílies, és a dir, la societat, tenen sobre l'assetjament escolar i quina visió tenen respecte als professionals que poden intervenir en aquests fets. Aquest qüestionari també té la intenció de poder comparar el que sap la societat més propera a les escoles sobre l'assetjament escolar i el que saben els professionals, en aquest cas, els mestres.

3.4.3. Context

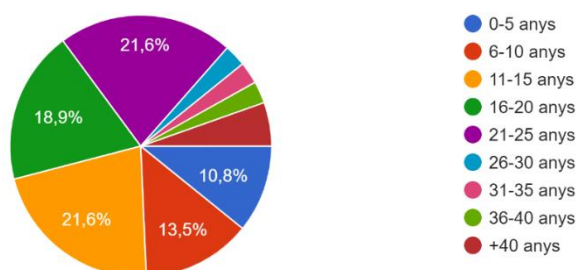
Per poder dur a terme aquesta part metodològica, i per tal de posar en practica l'instrument prèviament comentat, han participat els diversos agents mencionats anteriorment, els quals formen part de la província de Tarragona, és a dir, de les comarques del Tarragonès i del Baix i Alt Camp.

He decidit escollir aquesta població per poder analitzar la situació de l'assetjament escolar en el nostre entorn proper. D'aquesta manera, la mostra recau en 24 centres de Tarragona, ja que el formulari ha estat enviat a tots els centres educatius existents de la província de Tarragona, i ha estat contestat per 24 d'aquests. D'aquests, com es pot observar en el gràfic 1, la gran majoria de les persones que han contestat el formulari, han estat els propis directors i directores del centre.

Gràfic 1: Responsabilitat a l'escola.

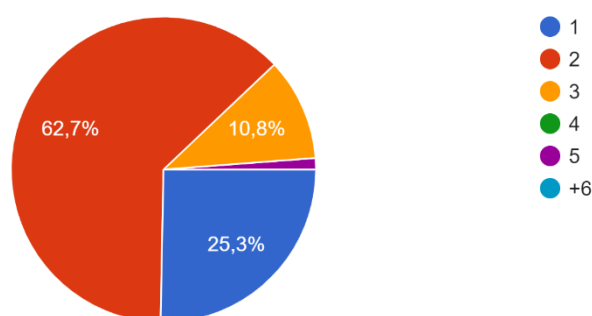
Primerament fem referència als mestres. Aquest formulari ha estat contestat per 37 professionals, on el 100% de les enquestes contestades són dones. D'aquestes, com es pot observar en el gràfic 2, predominen les persones que tenen entre 11 i 15 anys d'experiència docent i les que tenen entre 21 i 25 anys d'experiència docent, per tant, podem es pot dir que les persones que han contestat el formulari, són persones experimentades en l'àmbit de l'educació.

Gràfic 2: Anys d'experiència docent.

D'aquestes 37 persones la majoria d'elles són mestres d'educació infantil, estem parlant del 63,55% de les persones, un 13,5% de les persones són mestres d'educació primària, un 8,1% tenen la doble titulació d'educació infantil i educació primària, però també han format part d'aquest formulari dues pedagogues, dos mestres d'educació especial, dues psicòlogues i una logopeda.

L'últim agent, el de les famílies, és el formulari que ha tingut més participació amb un número total de 83 respostes. D'aquestes vuitanta-tres famílies, com es pot observar en el gràfic 3, la gran majoria tenen dos fills, seguit de les famílies que tenen un sol fill.

Gràfic 3: Nº fills/es de les famílies.

D'aquests fills, la gran majoria tenen 11 i 7 anys amb un 10,67% de les famílies respectivament, seguit dels infants que tenen deu anys amb un 10% de les famílies. Per altra banda, hi ha un 32% de les famílies que tenen infants en edats compreses entre els 0 i els 6 anys, és a dir, en edat d'educació infantil. Un 47,34% de les famílies tenen infants

en edat escolar d'educació primària. Un 14,66% de les famílies tenen infants en edat de l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) i un 5,99% de les famílies tenen infants en edats superiors a les esmentades anteriorment.

3.4.4. Planificació de la recollida de dades

Per recollir les dades, he cregut oportú utilitzar totes les vies telemàtiques possibles, sobretot a causa de la situació de pandèmia en la qual ens trobem actualment, però també perquè considero que és la via més ràpida d'obtenir un gran nombre de respostes.

Per recopilar les dades del formulari dels centres, he investigat per Internet i he elaborat una llista dels centres d'educació infantil i primària que hi ha a la nostra província amb el correu electrònic corresponent. D'aquesta manera he enviat un correu electrònic a tots els centres educatius del Tarragonès i de l'Alt i el Baix Camp.

D'altra banda, per recollir les dades del formulari destinat als mestres, vaig aprofitar el correu electrònic enviat als centres, demanant el reenviament d'aquest sobretot als mestres d'infantil i demanant la seva participació. També conservo els contactes dels professionals d'educació infantil amb els quals, durant el cicle d'educació infantil i els quatre anys de carrera, he realitzat les meves pràctiques i vaig redactar-los un nou correu electrònic demanant la seva participació. Finalment he aprofitat el contacte de familiars i amics, sigui via Instagram, Facebook o Whatsapp, que formen part de l'àmbit de l'educació per difondre encara més el formulari i poder obtenir més respostes.

Finalment, per recollir les dades del formulari destinat a les famílies, he elaborat un procés semblant al mencionat anteriorment. Per una part, he aprofitat les diverses xarxes socials per demanar la participació de familiars i amics que sé que tenen fills/es. També he aprofitat l'oportunitat que m'han donat algunes mestres d'educació infantil, les quals han enviat el formulari al grup de pares i mares de l'escola. Finalment, formo part d'un col·lectiu de col·les castelleres, i he format part del grup de canalla d'aquesta, grup format per infants des dels més petits fins als setze anys, per tant, dispo de tots els contactes dels pares i mares que formen part d'aquest col·lectiu i vaig enviar-los el formulari demanant la seva participació.

Pel que fa a la temporalització d'aquesta recollida de dades, els tres formularis van ser enviats en qüestió d'una setmana la qual va començar a principis de març i han estat

tancats a finals d'abril, deixant una mica més d'un mes de marge per poder respondre els qüestionaris i obtenir les dades pertinents amb la màxima participació possible.

3.4.5. Validació de l'instrument i la metodologia

Un cop elaborats els tres formularis, vaig demanar l'opinió d'una mestra de la universitat que he tingut en diverses matèries al llarg de la meua carrera, la qual és llicenciada en psicologia i doctora en pedagogia. Aquesta porta 18 anys exercint com a investigadora en educació i 17 anys com a mestra universitària. Amb la seva experiència i el seu punt de vista, em va fer unes anotacions a les enquestes que havia de tenir en compte per obtenir millors dades en els formularis.

Propostes, aportacions i consells generals de la mestra:

- Ordenar les preguntes en diferents apartats: dades sociodemogràfiques, contesta les següents preguntes a partir del coneixement que tens sobre el bullying i contesta les següents preguntes a partir de la teua experiència amb el bullying.
- Modificacions en redaccions i vocabulari.
- Prestar més atenció a elements de detecció, prevenció i intervenció a l'escola i en concret per part dels mestres en relació amb el bullying.

Amb les seves aportacions com a professional, pel que fa al primer comentari, vaig decidir no tenir-lo en compte, ja que vaig considerar que els participants, amb les preguntes ordenades, contestarien per lògica, d'aquesta manera, he preferit tenir-les desordenades i poder observar si hi ha incongruències per part dels participants en diverses respostes importants en l'objecte d'estudi.

Pel que fa a la segona aportació, vaig considerar oportú realitzar diversos canvis per realitzar uns formularis més formals i amb vocabulari més concret.

Finalment, referent al tercer punt, inicialment els formularis se centraven molt en la presumpta existència d'un protocol, però amb aquesta redacció, la investigació no complia amb els objectius establerts. Per tant, amb les aportacions de la mestra, vaig redactar noves preguntes de manera més concretes i més centrades en la detecció, prevenció i intervenció sobre la problemàtica existent, tot i que també vaig deixar algunes preguntes sobre els protocols.

4. ANÀLISI DELS RESULTATS

A continuació es descriuen els instruments d'anàlisi utilitzats, concretament els formularis destinats als mestres, als centres i a les famílies. Primerament s'analitzaran les dades de manera general pel que fa als mestres. Tot seguit s'analitzaran seguint la mateixa metodologia les dades obtingudes dels centres i finalment les de les famílies. Per concloure, hi haurà un apartat on s'analitzaran dades comparatives entre les respostes dels diversos agents participants.

4.1. INSTRUMENTS I PROCÉS D'ANÀLISI DELS MESTRES

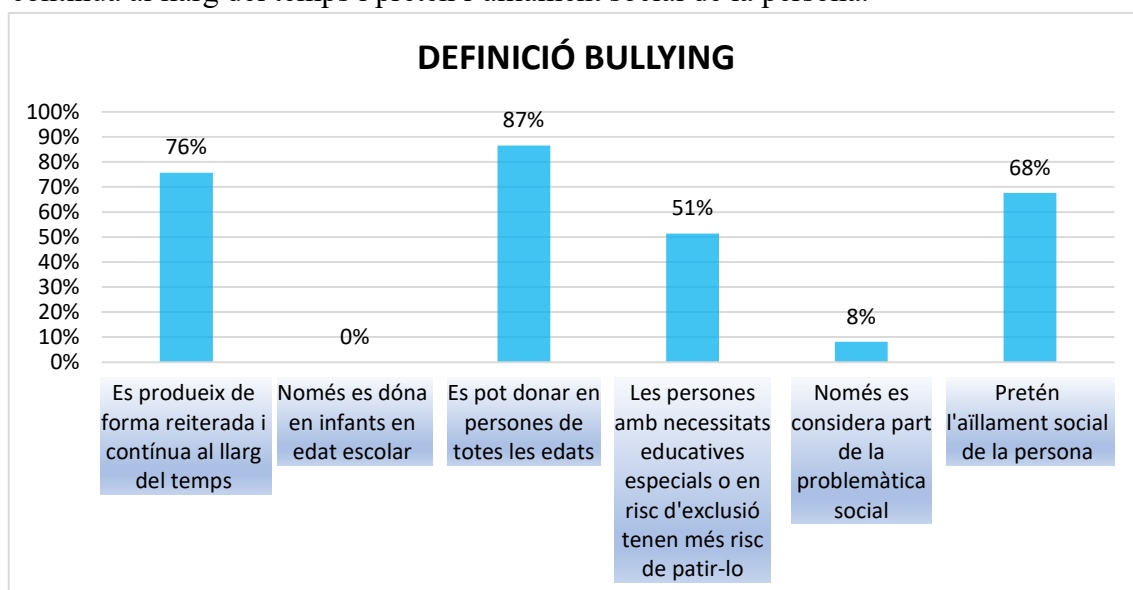
Tot seguit, es descriuran els resultats dels instruments d'anàlisi utilitzats en l'anàlisi de dades referent als mestres. Per fer-ho s'han utilitzat les variables dels anys d'experiència docent i el tipus de titulació que tenen els mestres.

En aquest cas, les dades a analitzar es dividiran en dos apartats, un referent al grau de coneixement que tenen els mestres i un altre referent al viscut durant la seva experiència professional.

4.1.1. Grau de coneixement

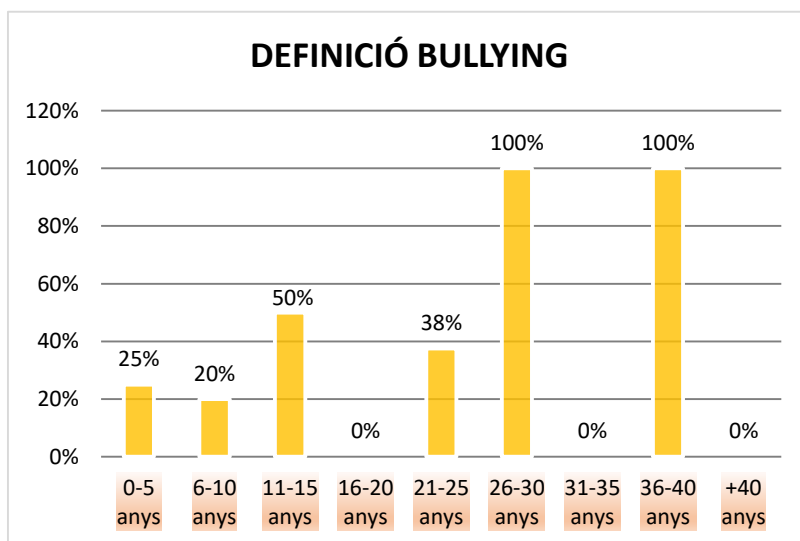
Pel que fa als mestres, començarem analitzant quina és la informació/formació que tenen respecte a l'assetjament escolar.

Com es pot observar en el gràfic 4, els mestres enquestats consideren en major part que el bullying es pot donar en persones de totes les edats, es produeix de forma reiterada i continua al llarg del temps i pretén l'aïllament social de la persona.

Gràfic 4: Definició del bullying.

Per altra banda, en el marc teòric (Bowes et al., 2009; López Hernáez & Sabater Fernández, 2018), hem pogut observar que aquest terme fa referència a persones de totes les edats i implica no només a la societat sinó també als agressors, a les víctimes i a les

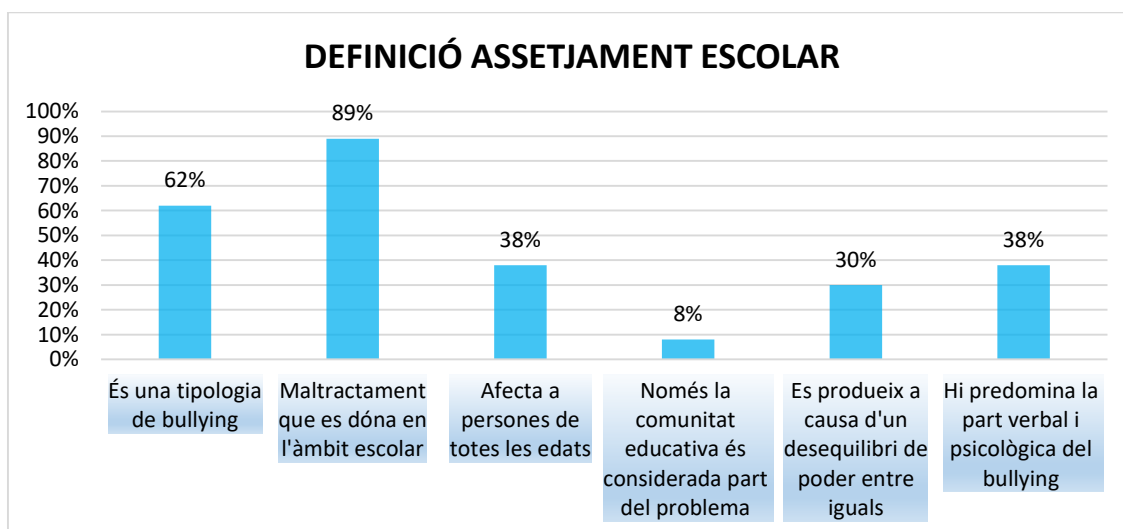

Gràfic 5: Definició del bullying segons els anys d'experiència docent.

famílies. D'aquesta manera, si observem el gràfic 5, podem veure que els anys d'experiència docent no és un factor clau per determinar el grau de coneixença dels docents. Només un 29,73% dels mestres han contestat de manera

correcta la definició del bullying. D'entre les persones que més han contestat l'enquesta, trobem que aquelles que tenen d'11 a 15 anys d'experiència, tenen un percentatge més elevat d'encerts que les persones que tenen de 21 a 25 anys d'experiència. Per altra banda, es pot observar que les persones amb 31-35 anys d'experiència i les que tenen més de 40 anys d'experiència, no han obtingut cap encert.

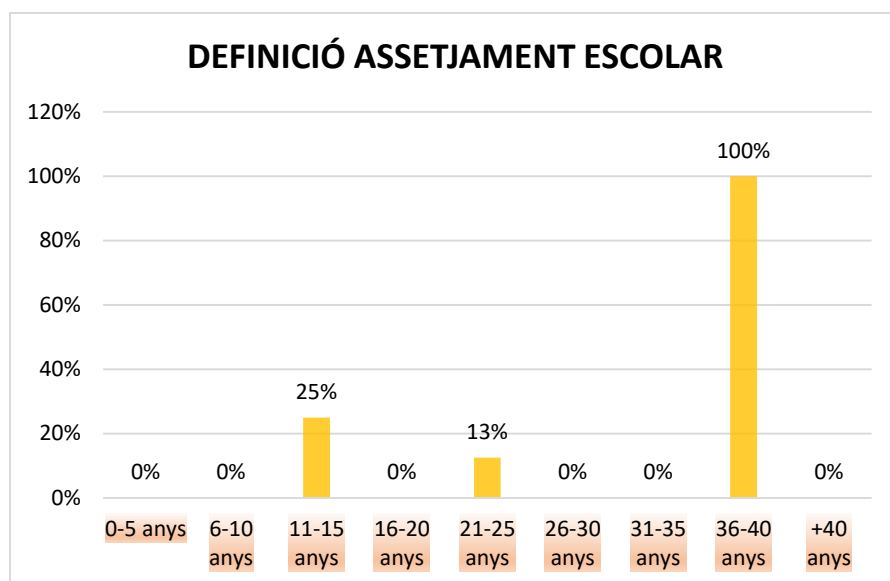
Seguint amb què saben els mestres sobre aquesta problemàtica, entrem en la definició d'assetjament escolar. En aquest cas, els mestres majoritàriament consideren que és un tipus de maltractament dut a terme en l'àmbit escolar i que és una tipologia de bullying.

Gràfic 6: Definició d'assetjament.

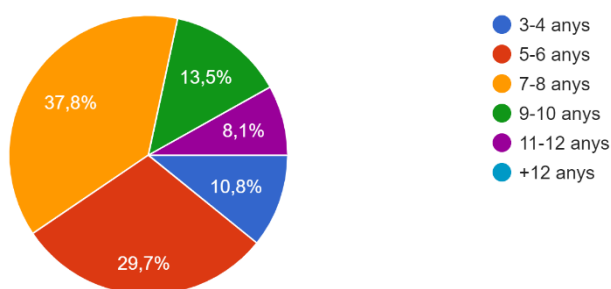
Pel que fa a l'assetjament escolar, només un 11% dels enquestats han realitzat de forma correcta la definició d'assetjament

escolar. Un cop més, es pot seguir amb l'afirmació del fet que els anys d'experiència docent no és un factor clau per determinar el

Gràfic 7: Definició assetjament escolar segons els anys d'experiència docent.

grau de coneixement dels mestres, ja que com es pot observar en el gràfic 7, els mestres d'entre 11-15 anys d'experiència han tingut més encerts que els mestres d'entre 21-25 anys d'experiència docent.

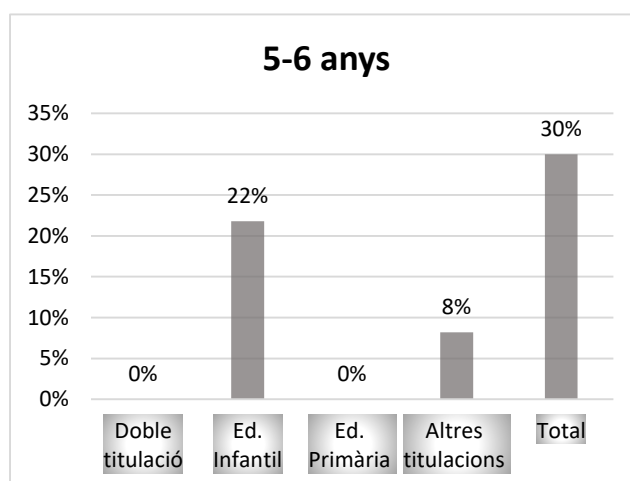

Gràfic 8: Inici de l'assetjament escolar.

que s'inicia a l'edat dels 5-6 anys.

Com s'ha pogut veure en el marc teòric (AMEI-WAECE,2018; Rosen et al., 2008; Alsaker & Valkanover, 2012), l'assetjament escolar es comença a gestar en l'última etapa de l'educació infantil. D'aquesta manera, podem observar en el gràfic 9, que el 22% dels mestres que han marcat aquesta opció tenen la

Per altra banda, un 59,4% dels mestres consideren que l'assetjament escolar s'inicia a l'educació primària i un 40,5% consideren que s'inicia a l'educació infantil. Concretament un 37,8% considera que s'inicia a l'edat dels 7-8 anys i un 29,7% considera

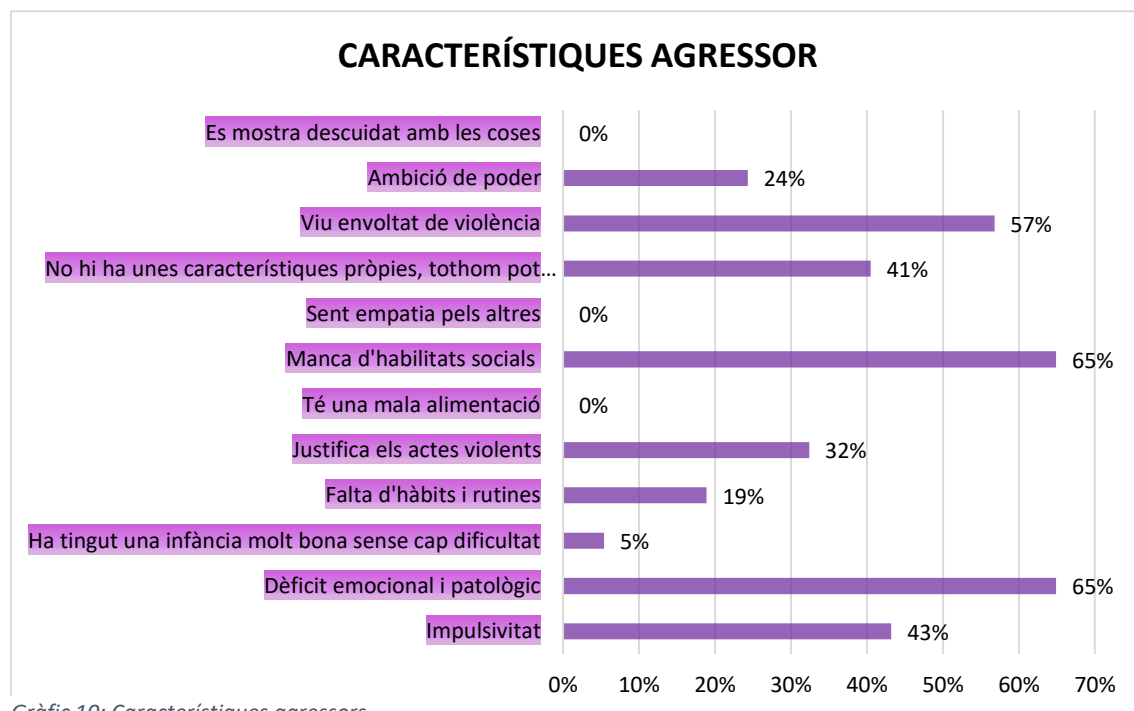

Gràfic 9: Inici de l'assetjament segons la titulació docent.

titulació d'educació infantil i el 8% dels mestres tenen altres titulacions com logopedes, educació especial i psicòlegs. Per tant, podem concloure que tot i que els mestres d'educació infantil sembla que tinguin més clar quan s'inicia l'assetjament, la resta de mestres no tenen un bon coneixement i per tant, els falta formació.

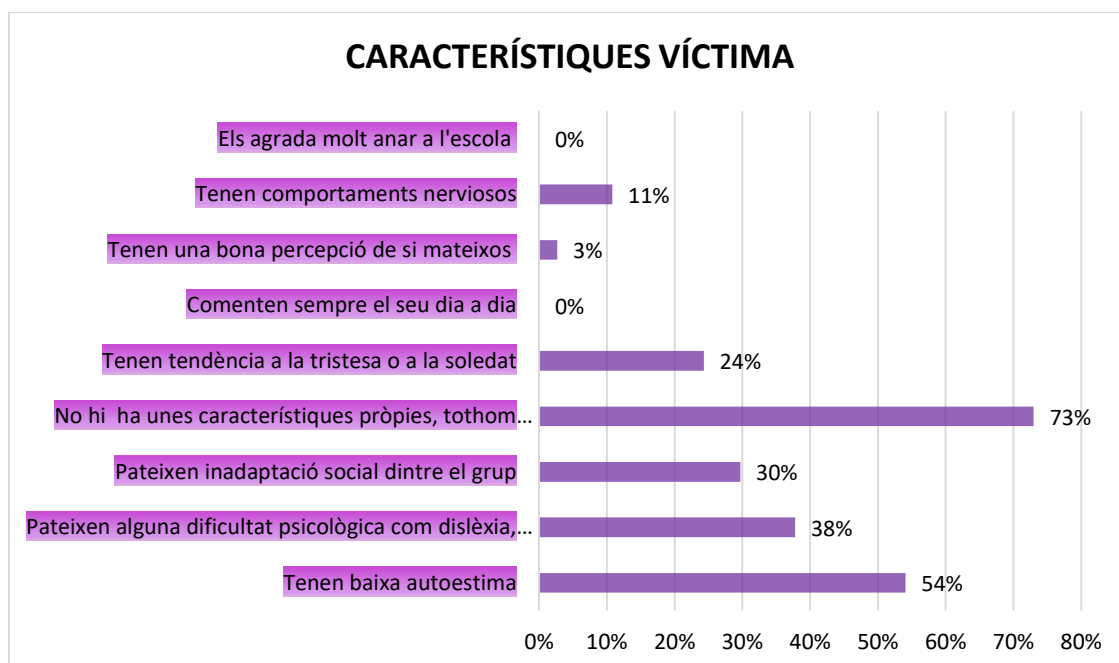
La majoria dels mestres pel que fa a la intervenció en l'assetjament escolar, mencionen que les seves actuacions serien amb un 97,3% la comunicació d'aquest fet al/la cap d'estudis, que aquest ho comunicaria al/la director/a, i entre tots buscar una solució, també amb un 91,9% observarien les persones implicades de manera més precisa sobretot en les hores d'esbarjo vigilant els punts cecs, un 89,2% realitzarien dinàmiques i activitats on es treballés la inclusió, tot seguit un 81,1% contactarien amb les famílies de la víctima i l'agressor i finalment, un 67,6% crearia un clima de tolerància zero respecte la violència. Per tant, podem dir que les actuacions que els mestres fan en la intervenció de l'assetjament són adients, tot i que hi ha diversos ítems que s'haurien de millorar respecte als docents.

A continuació, es van realitzar dues preguntes que tenen a veure amb les característiques de dos agents relacionats en l'assetjament escolar, les dels agressors i les de les víctimes, les quals eren de resposta múltiple, per tant, els participants podien marcar més d'una opció. D'aquesta manera, començant pels agressors i com es pot observar en el gràfic 10, les respostes més marcades han estat: "dèficit emocional i patològic, manca d'habilitats socials, viu envoltat de violència, impulsivitat".

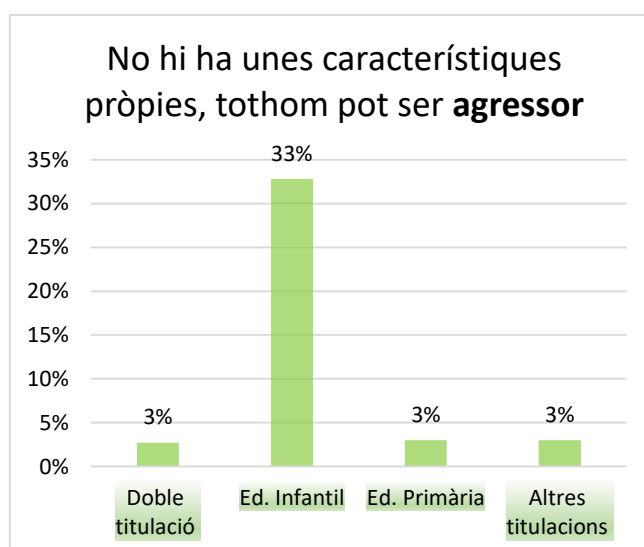
Gràfic 10: Característiques agressors.

En canvi, pel que fa a les víctimes, la resposta més marcada ha estat: “no tenen unes característiques pròpies, tothom pot ser víctima”. Per tant, hi ha tot un seguit de característiques que els agressors compleixen, però en canvi, en el moment de les víctimes, tothom pot ser-ho.

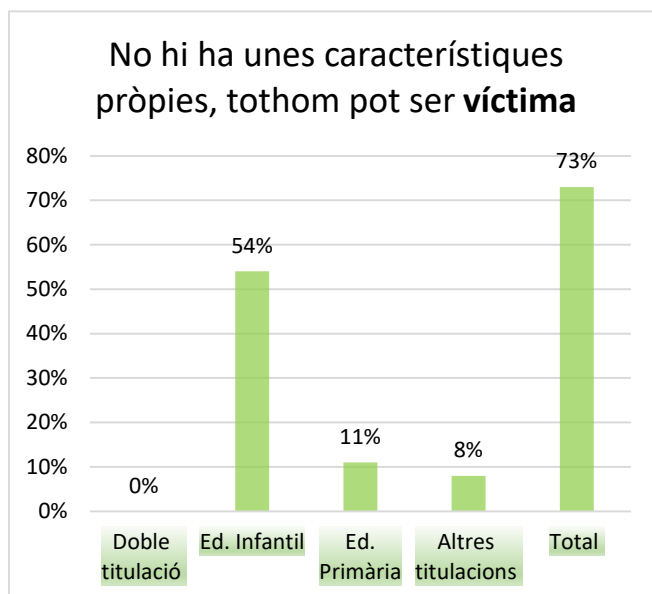
Gràfic 11: Característiques víctima.

Per poder investigar una mica més sobre aquest fet, compararem les característiques tant dels agressors com de les víctimes amb la titulació dels mestres. D'aquesta manera, com s'ha pogut observar en el marc teòric (Alonso & Tomás, 2016; Bowes et al., 2009; López & Sabater, 2018) no hi ha unes característiques pròpies per ser agressor o víctima d'assetjament, per tant, en el cas dels agressors, podem observar en el gràfic 11, que només un 41% dels enquestats ha marcat aquesta opció. Aquesta opció ha estat marcada per un 33% dels mestres d'educació infantil, un 3% dels mestres amb doble titulació i un 3% dels mestres d'educació infantil i un 3% de mestres amb altres titulacions. Per tant, es pot dir que els mestres

Gràfic 12: Característiques agressors segons la formació docent.

d'educació infantil tenen més clar que la resta de mestres que pel que fa a l'assetjament escolar, tothom pot ser agressor.

Gràfic 13: Característiques víctimes segons la formació docent.

En el cas de les víctimes, el 73% dels mestres enquestats consideren que no hi ha unes característiques pròpies, sinó que tothom pot ser víctima. D'aquesta manera, si mirem el gràfic 12, podem observar que hi ha un augment en relació als agressors en gairebé totes les titulacions, tot i això segueixen sent els mestres d'educació infantil els que més han marcat aquesta opció.

Per tant, podem observar que els mestres d'altres titulacions i els

mestres d'educació primària consideren més en el cas de les víctimes que tothom pot ser-ho i als agressors atribueixen altres característiques, i en el cas dels mestres d'educació infantil consideren majoritàriament que tothom pot ser víctima o agressor, tot i que hi ha un augment en el cas de les víctimes. Així doncs, seguim amb l'afirmació de què els mestres tenen coneixements sobre l'assetjament escolar, però els falta formació.

Finalment, cal destacar que de les persones que han contestat el formulari, un 5,4% no se sent gens preparat per poder prevenir, intervenir i detectar casos d'assetjament escolar, un 21,6% considera que se sent poc preparat, un 62,1% es considera bastant preparat i finalment, un 10,8% es considera molt preparat. D'aquestes dades, un 50% dels mestres d'educació primària se sent molt preparat i un altre 50% bastant preparat, en canvi, pel que fa a l'educació infantil hi ha més varietat de dades, és a dir, un 9% considera que no estan gens preparats, un 23% considera ho estan, però molt poc, un 64% es considera bastant preparat i només un 5% es consideren molt preparats.

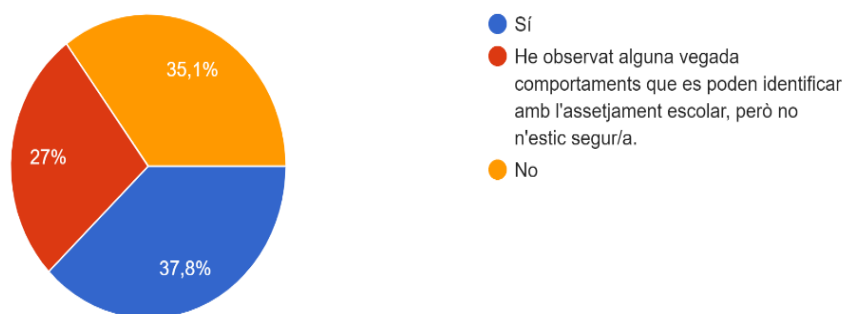
4.1.2. Experiència professional

A continuació, s'analitzen les diverses preguntes relacionades amb l'experiència viscuda pels mestres en el seu dia a dia com a professionals docents.

Iniciem l'anàlisi amb el fet d'haver observat o no alguna vegada l'assetjament escolar.

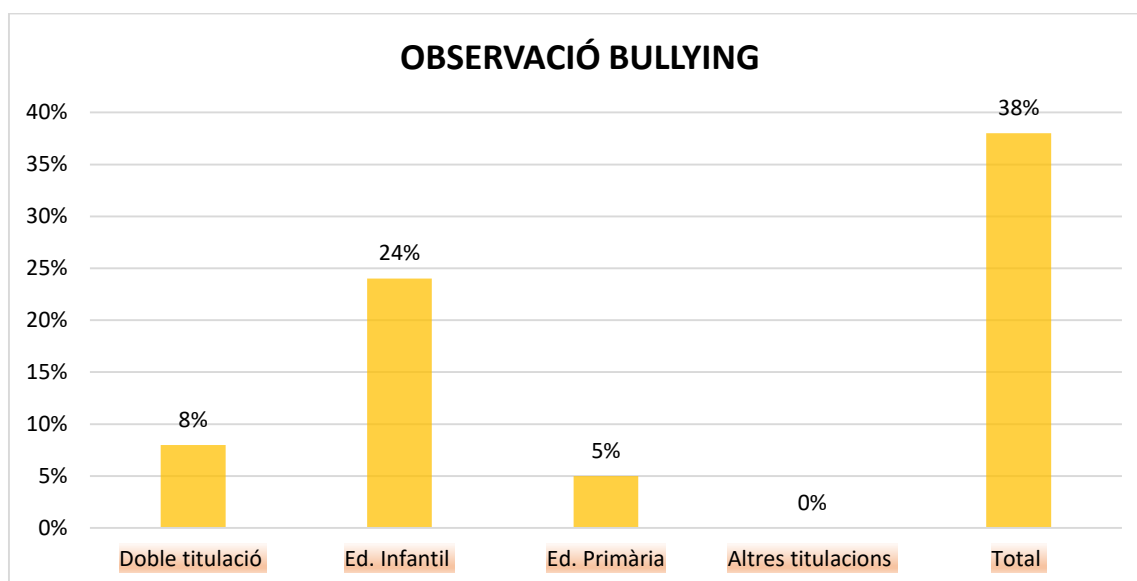
D'aquesta manera, la gran majoria dels mestres, concretament un 64,8%, han observat l'assetjament

escolar o bé han

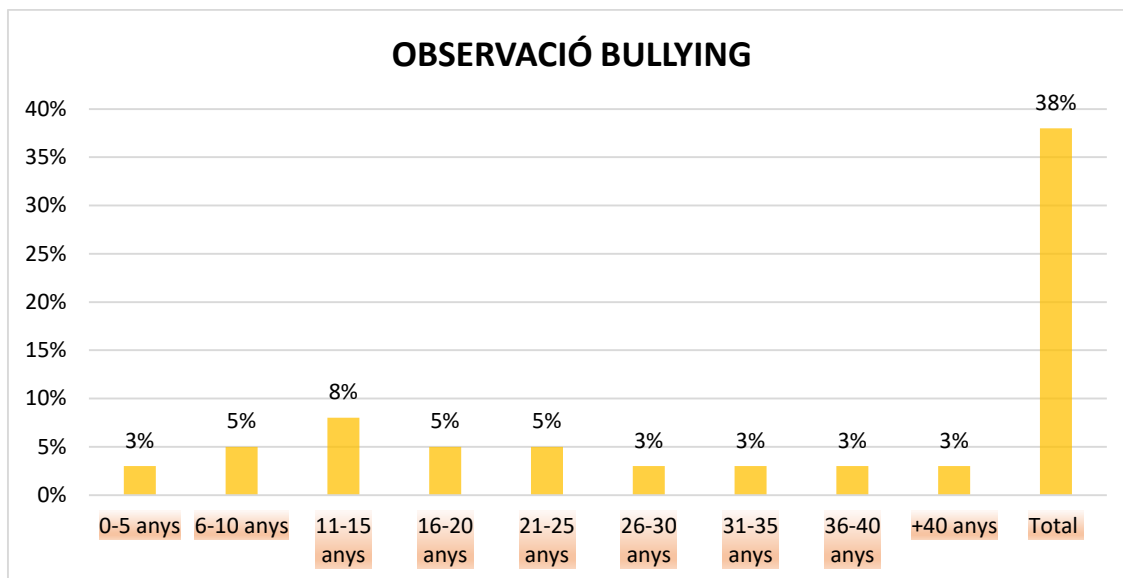
Gràfic 14: Grau d'observació del bullying.

observat algun comportament que es pot identificar amb aquest. Si observem la titulació dels mestres, podem veure que del 38% dels mestres que han afirmat haver vist l'assetjament escolar, el 24% d'aquests són mestres d'educació infantil. Per altra banda, hi ha la mateixa quantitat de mestres d'educació infantil que afirmen no haver observat l'assetjament escolar. En canvi, pel que fa als mestres d'educació primària hi ha un percentatge més elevat de mestres que han observat l'assetjament escolar que de mestres que no l'han observat.

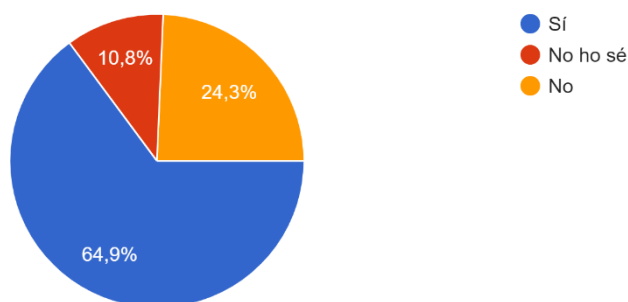
Gràfic 15: Observació del bullying segons la formació docent.

Per altra banda, si seguim amb aquesta anàlisi, observem que del 38% que afirma haver observat l'assetjament, el percentatge més elevat es troba entre els mestres d'11 a 15 anys d'experiència docent. En canvi, pel del 35% dels mestres que afirma no haver observat mai l'assetjament, el 16% es troba entre els mestres de 16 a 25 anys d'experiència docent. D'aquesta manera, seguim amb l'afirmació que els anys d'experiència docent no és un factor clau per estudiar l'assetjament escolar.

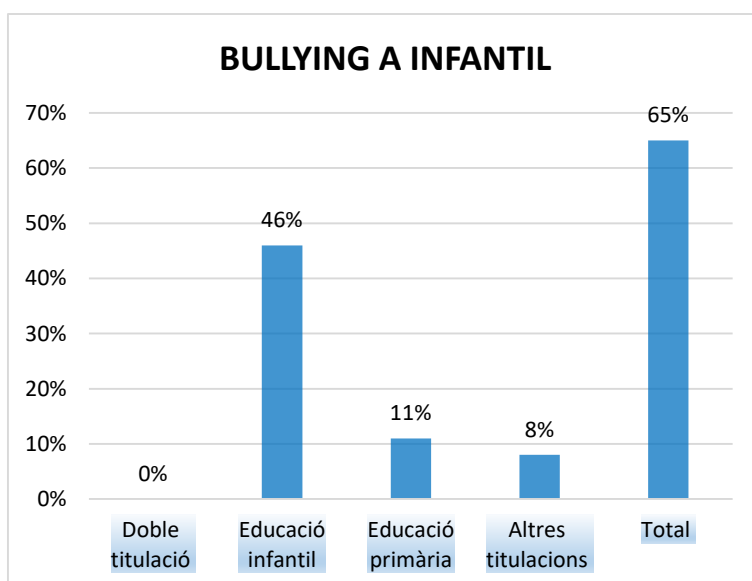
Gràfic 16: Observació del bullying segons els anys d'experiència docent.

També es va preguntar sobre la creença de si a l'educació infantil pot haver-hi o no assetjament escolar. En aquest cas, el 64,9% dels participants va mencionar que sí que podia succeir aquesta problemàtica social a l'educació infantil, dada interessant, ja que com s'ha pogut observar en l'apartat anterior, el 40,5% considerava que

Gràfic 17: Bullying a infantil.

l'assetjament escolar s'iniciava a l'educació infantil i un 59,4% considerava que era a l'educació primària.

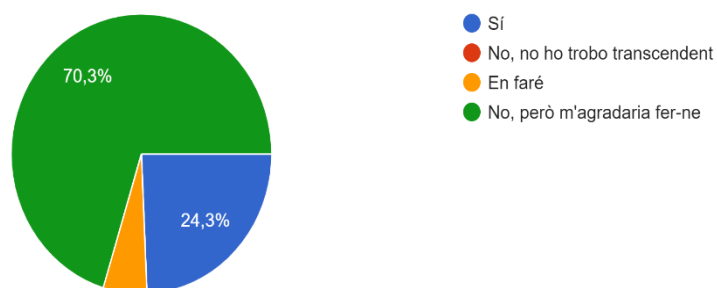
Gràfic 18: Bullying a infantil segons la formació docent.

Si seguim comparant aquestes dades i analitzem què consideren les persones de les diverses titulacions, observem en el gràfic 18 que del 65% dels mestres que mencionen que pot haver-hi assetjament a l'educació infantil, el 46% d'aquests són mestres

d'educació infantil i només un 11% són mestres d'educació primària.

També es va preguntar sobre el perquè consideraven que podia haver-hi o no assetjament escolar a l'educació infantil. En aquesta pregunta es va incloure l'opció d'altres perquè els mestres poguessin contestar allò que creien oportú. D'aquesta manera, un 43,2% considera que a l'educació infantil no hi ha un maltractament com a tal, però que és a finals d'aquesta etapa on es comença a gestar aquest fet i un altre 43,2% considera que els infants d'aquestes edats ja han desenvolupat les característiques socioafectives, del llenguatge, del pensament i de la percepció, i per tant, poden dur a terme l'assetjament escolar. Pel que fa a les preguntes obertes, els mestres han mencionat que “Són nens i nenes que estan desenvolupant la seva personalitat i van provant què els funciona i què no. Necessiten l'acompanyament de l'adult. No crec que es faci amb la intenció d'aïllar socialment a un company”, “Tot i que podria passar de manera excepcional, que un infant d'infantil mostri aquesta intencionalitat en un llarg període de temps amb aquesta voluntat de fer mal a la víctima, és molt més complicat donat l'estadi maduratiu en què es troben”, “A l'educació infantil els infants no tenen tant en compte les dificultats d'altres alumnes, són persones que en un principi són més independents entre ells encara que comparteixin el mateix espai de joc. Personalment, crec que es tracta de coses de nen; en canvi a primària els infants es fixen més en els altres, i són més conscients de qui és més dèbil”.

Finalment, es va preguntar sobre la formació que els mestres tenien sobre l'assetjament escolar en una pregunta tancada. El 70,3% dels participants van mencionar que no havien fet mai formació sobre aquest tema, però que els agradaria fer-ne, un 24,3% va comentar que sí que havien fet formació i un 5,4% van mencionar que no havien fet formació, però que en farien.

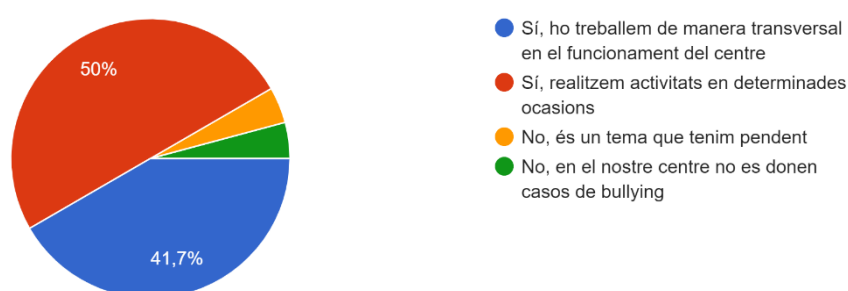

Gràfic 19: Formació bullying.

4.2. INSTRUMENTS I PROCÉS D'ANÀLISI DELS CENTRES

Tot seguit es descriuran els resultats dels instruments d'anàlisi utilitzats en l'anàlisi de dades referent als centres educatius. En aquest cas, totes les preguntes han estat de resposta única, excepte aquelles on es requeria una mica més d'informació.

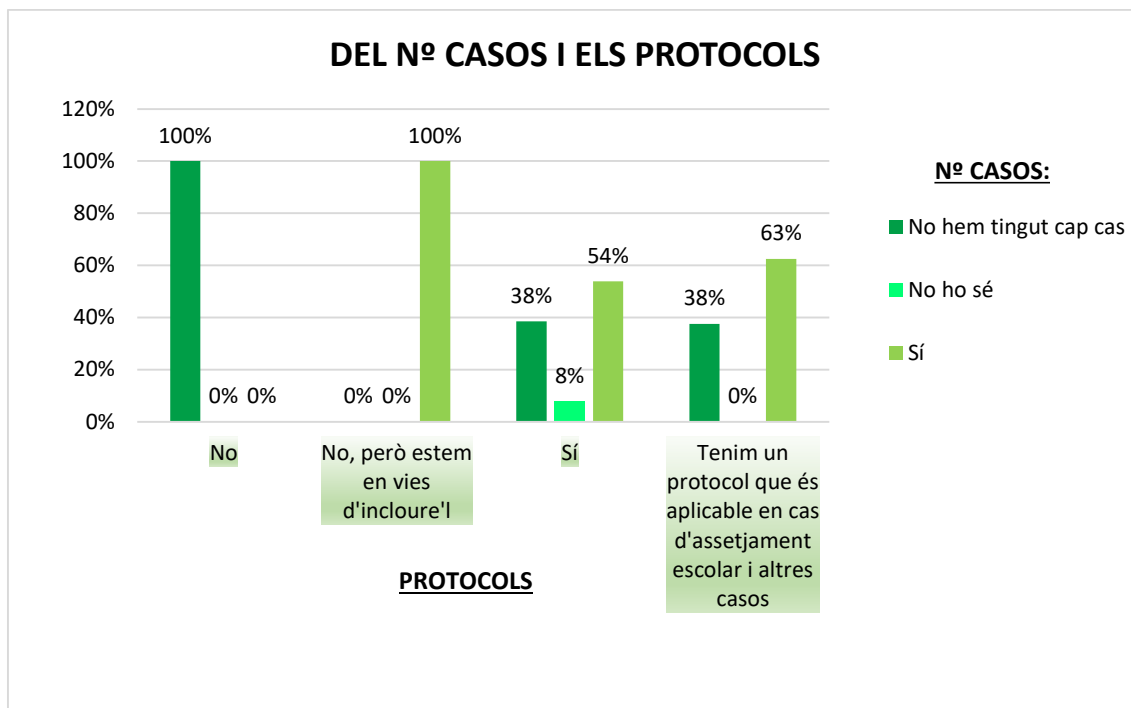
En els centres educatius, sovint s'intenten dur a terme diverses activitats en relació a diversos temes, però algunes d'aquestes es treballen de manera transversal amb el funcionament del centre i algunes es realitzen en determinades dates puntuals o en ocasions determinades. Pel que fa a l'assetjament escolar, com es pot observar en el gràfic 20, hi predominen les activitats en determinades ocasions, és a dir, hi ha un gran volum de centres, que fan activitats en relació a l'assetjament només el Dia Internacional contra l'Assetjament Escolar, o el Dia de la Pau, etc. per altra banda, també hi ha un gran nombre de centres que executen aquestes activitats de manera transversal en el funcionament del centre.

Gràfic 20: Actuacions dels centres referent a l'assetjament escolar. Font pròpia

El 54% de les escoles participants tenen un protocol en casos d'assetjament escolar i un 33,3% tenen un protocol el qual és aplicable en casos d'assetjament escolar. D'aquests centres, la gran majoria no han rebut ajuda per part de cap especialista en l'assetjament escolar per elaborar aquest protocol, però un 25% dels centres ha rebut ajuda per part de professionals com l'EAP, psicòlegs, mossos d'esquadra i psicopedagogs.

Per altra banda, un 58,3% dels centres afirmen haver tingut casos d'assetjament en els seus centres i en canvi un 37,5% afirmen que no han tingut cap cas. Dades sorprenents en comparació a la realitat dels infants. Per contra, si comparem el nombre de casos d'assetjament escolar que els centres afirmen haver tingut o no amb el seguiment d'un protocol aplicable en aquest, es pot observar que arran d'haver tingut casos d'assetjament s'ha creat la necessitat de crear un protocol a seguir. És a dir, com es pot observar en el gràfic 21, la gent que no té protocol mai s'ha trobat amb cap cas d'assetjament escolar, els centres que no tenen protocol, però si han tingut casos d'assetjament, estan en vies d'incloure el protocol arran d'haver tingut casos d'assetjament. Per altra banda, hi ha centres que són previsors, ja que no tots els centres que tenen protocol és perquè hagin tingut casos d'assetjament escolar. Són pocs els centres que no tenen un protocol d'actuació en casos d'assetjament.

Gràfic 21: Comparativa nº casos i protocols d'actuació.

Pel que fa als casos d'assetjament escolar existents als centres educatius, el 54,2% afirmen que la problemàtica existent ha finalitzat de manera exitosa, i un 8,3% confirmen que la problemàtica no s'ha pogut resoldre i, per tant, la problemàtica segueix present a l'escola. Per contra, el 33,3% afirmen no tenir casos d'assetjament escolar, quan anteriorment hi havia un 37,5% que feien aquesta afirmació, per tant, podem observar una petita incongruència en les afirmacions dels centres.

En canvi, quan es pregunta sobre les possibles solucions que realitzen els centres respecte a l'assetjament escolar, torna a haver-hi un 33,3% que afirma no tenir casos d'assetjament escolar en els seus centres. D'altra banda, com es pot observar en el gràfic 22, la majoria dels centres, quan sorgeix un cas d'aquesta problemàtica, ho solucionen de manera interna i externa al centre, amb la participació de les famílies i altres agents, en canvi, d'altres només ho solucionen de manera interna al centre.

Gràfic 22: Actuacions dels centres per solucionar l'assetjament escolar. Font pròpia.

Pel que fa a la comunicació d'aquesta problemàtica, la majoria dels centres tenen establert que, quan s'observa o hi ha sospita d'assetjament escolar, s'ha de comunicar al director/a de l'escola. Una petita part dels centres, consideren que s'ha de comunicar al propi tutor/a de l'infant directament. D'altres centres, ha comentat de manera textual: "és una tasca coordinada entre mestres implicats en aquell alumne i equip directiu", "tots els mestres que intervenen a l'aula".

Referent a la formació dels mestres dins els centres educatius, el 91,7% afirmen proporcionar informació als seus professionals sobre diversos cursos externs al centre, perquè aquests puguin seguir augmentant la seva formació i poder ampliar els seus coneixements. Són pocs, només un 8,3%, els que afirmen no proporcionar aquesta informació.

Finalment, es pot observar que el 70,8% dels centres consideren que tenen aspectes a millorar amb l'assetjament escolar. D'aquests, el 8,3% no saben com poden millorar aquesta problemàtica social en el seu centre, en canvi, el 62,5% realitzen sovint revisions en les actuacions establertes de prevenció, detecció i intervenció en l'assetjament escolar, per poder acabar amb aquest.

4.3.INSTRUMENTS I PROCÉS D'ANÀLISI DE LES FAMÍLIES

En aquest punt, es descriuran els resultats dels instruments d'anàlisi utilitzats en l'anàlisi de dades referent a les famílies. Per fer-ho s'han utilitzat les variables del núm. de fills que tenen les famílies i les edats que aquests tenen.

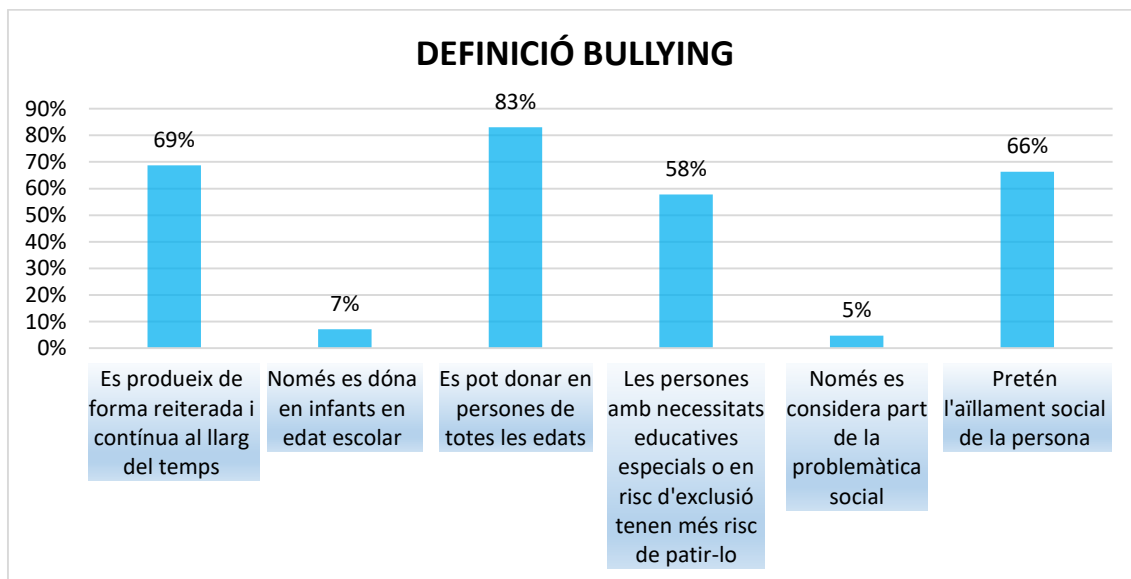
En aquest cas, les dades a analitzar es dividiran en dos apartats, un referent al grau de coneixement que tenen els mestres i un altre referent al viscut durant la seva experiència professional.

4.3.1. Grau de coneixement

Començarem analitzant quin és el grau de coneixement que temem les famílies, respecte a l'assetjament escolar.

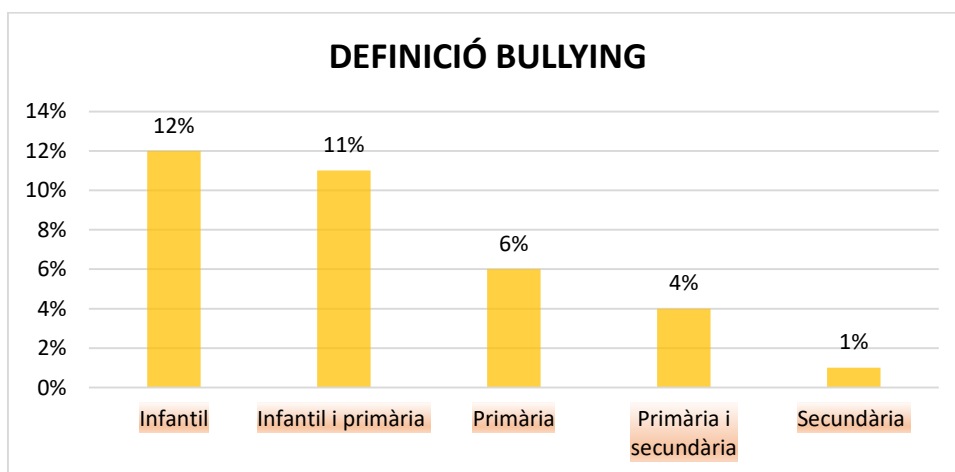
De la mateixa manera que amb els mestres, es va preguntar sobre la definició del bullying. Les famílies coincideixen amb els mestres en les respostes, ja que aquestes majoritàriament consideren que es pot donar en persones de totes les edats, es produeix de forma reiterada i contínua al llarg del temps i pretén l'aïllament social de la persona.

Cal destacar que hi ha nombre prou baix de famílies que han marcat les dues opcions que no pertanyen a la definició del bullying.

Gràfic 23: Definició bullying.

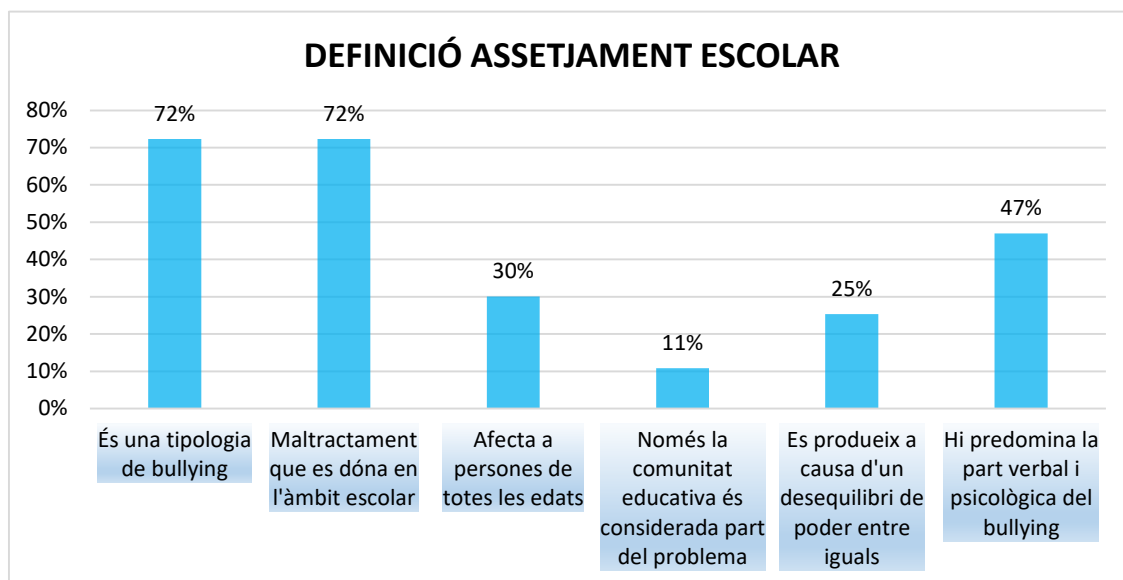
Com ja hem vist anteriorment en diverses ocasions, aquest terme fa referència a persones de totes les edats i implica no només a la societat sinó també als agressors, a les víctimes i a les famílies. En el cas de les famílies, un 34% d'aquestes han marcat totes les opcions correctes. D'aquestes, el 25% tenen dos fills, el 5% tenen 1 fill i el 4% tenen 3 fills. Per tant, tenint en compte que la majoria de les famílies tenen 2 fills, aquesta no és una dada rellevant ni adient per a la investigació. Per altra banda, si mirem el gràfic 24, es pot observar que del 34% de les famílies que han contestat correctament la definició de bullying, el 12% tenen infants en edats d'educació infantil i l'11% tenen infants en edats d'educació infantil i educació primària.

Gràfic 24: Definició bullying segons l'edat dels infants.

Per tant, es pot observar que les famílies amb infants dintre de l'educació infantil tenen una mica més de coneixement pel que fa a aquesta definició.

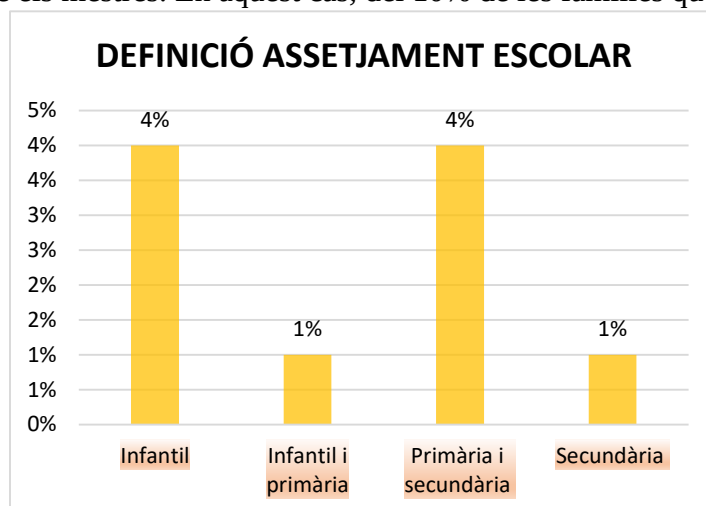
Tot seguit, es va preguntar sobre la definició d'assetjament escolar, en aquest cas les famílies tornen a coincidir amb els mestres en què l'assetjament escolar és un tipus de maltractament que es dona en l'àmbit escolar i en què és una tipologia de bullying.

Gràfic 25: Definició assetjament escolar.

Només el 10% de les famílies han contestat de manera correcta la definició d'assetjament escolar, sent un 1% més baix que els mestres. En aquest cas, del 10% de les famílies que

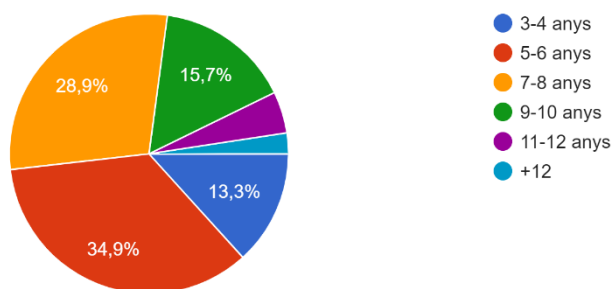
han contestat de manera correcta el 6% tenen dos fills i el 4% tenen un fill. Tot seguit, podem observar en el gràfic 26 que l'edat dels infants no és un element clau per determinar el grau de coneixement de les famílies, ja que del 10% de les famílies que han contestat de manera correcta la definició d'assetjament, el mateix

Gràfic 26: Definició d'assetjament escolar segons l'edat dels infants.

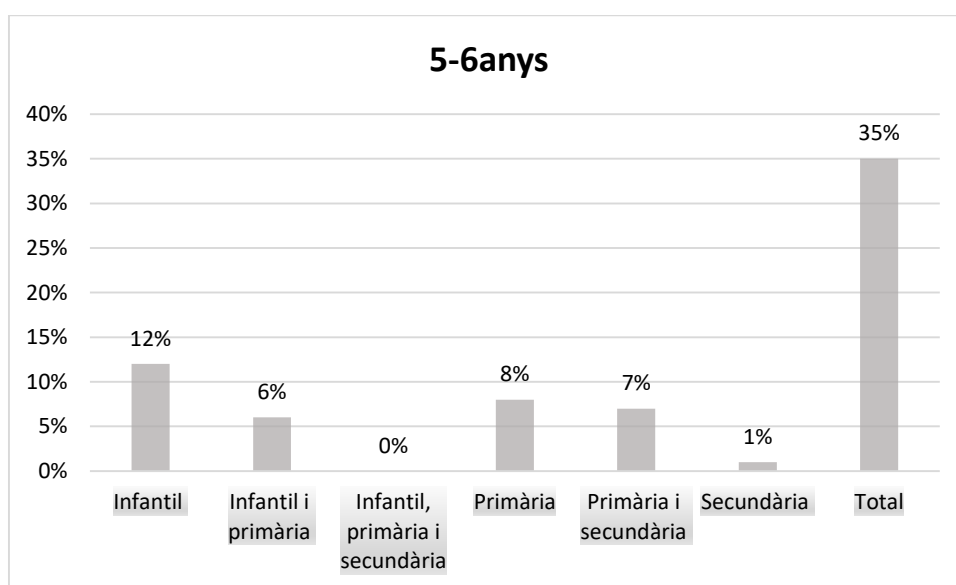
percentatge, un 4% el tenen tant les famílies amb infants en edats d'educació infantil com les famílies amb infants amb edats d'educació primària i secundària.

Seguint amb l'anàlisi dels coneixements que tenen les famílies, es va preguntar també sobre quina edat consideraven que començava l'assetjament escolar. D'aquesta manera, el 48,2% de les famílies consideren que aquest s'inicia a l'educació infantil, sent un 34,9% les que consideren que s'inicia a l'etapa dels 5-6 anys, en canvi, el 52,8% de les famílies, consideren que l'assetjament escolar s'inicia a l'etapa d'educació primària, sent un 28,9% les que consideren que s'inicia a l'edat dels 7-8 anys i un 15,7% que consideren que s'inicia a l'edat dels 9-10 anys.

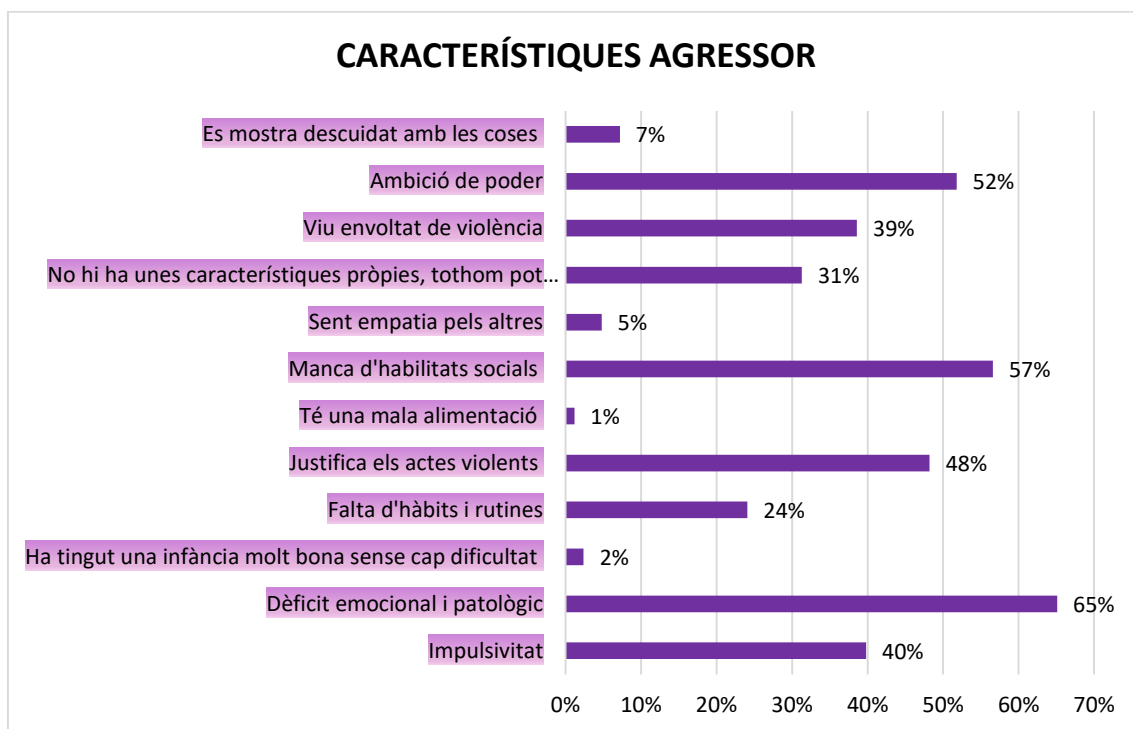
Gràfic 27: Inici de l'assetjament escolar. Font pròpia.

Si s'analitzen les edats en què s'inicia l'assetjament de manera general pel que fa a l'educació infantil i a l'educació primària, un 51,8% de les famílies consideren que l'assetjament escolar s'inicia a les edats d'educació primària i un 48,2% consideren que s'inicia a les edats d'educació infantil, en canvi, si s'analitzen les edats entre les franges establertes, un 13,3% consideren que s'inicia entre els 3-4 anys, un 34,9% de les famílies consideren que s'inicia entre els 5-6 anys, un 28,9% consideren que s'inicia entre els 7-8 anys, un 15,7% consideren que s'inicia entre els 9-10 anys, un 4,8% consideren que s'inicia entre els 11-12 anys i un 2,4% consideren que s'inicia més tard dels 12 anys. Del 34,9% de les famílies que consideren que s'inicia als 5-6 anys, el 12% d'aquestes tenen infants a l'educació infantil, i el 8% tenen infants a l'educació primària.

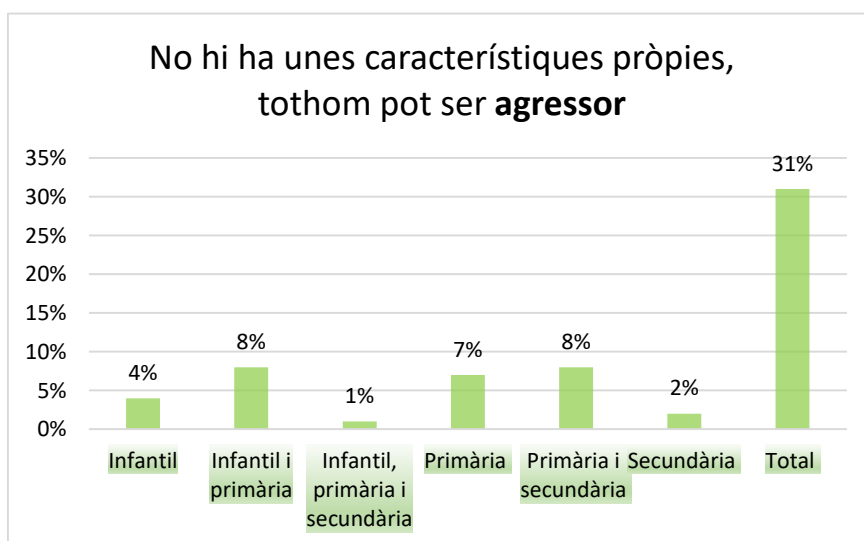
Gràfic 28: Inici de l'assetjament escolar segons l'edat dels infants.

També es va preguntar a les famílies en una pregunta de resposta múltiple, sobre les diverses característiques dels agressors i de les víctimes. Començant pels agressors, en aquest cas, un 65% de les famílies consideren que aquests tenen un dèficit emocional i patològic, un 57% consideren que tenen una manca d'habilitats socials i un 52% consideren que aquests infants tenen ambició de poder. Cal destacar que només un 31% de les famílies consideren que tothom pot ser agressor i que aquests no tenen unes característiques pròpies.

Gràfic 29: Característiques agressors.

Si s'analitzen aquestes dades en funció de l'edat d'escolarització en què es troben els

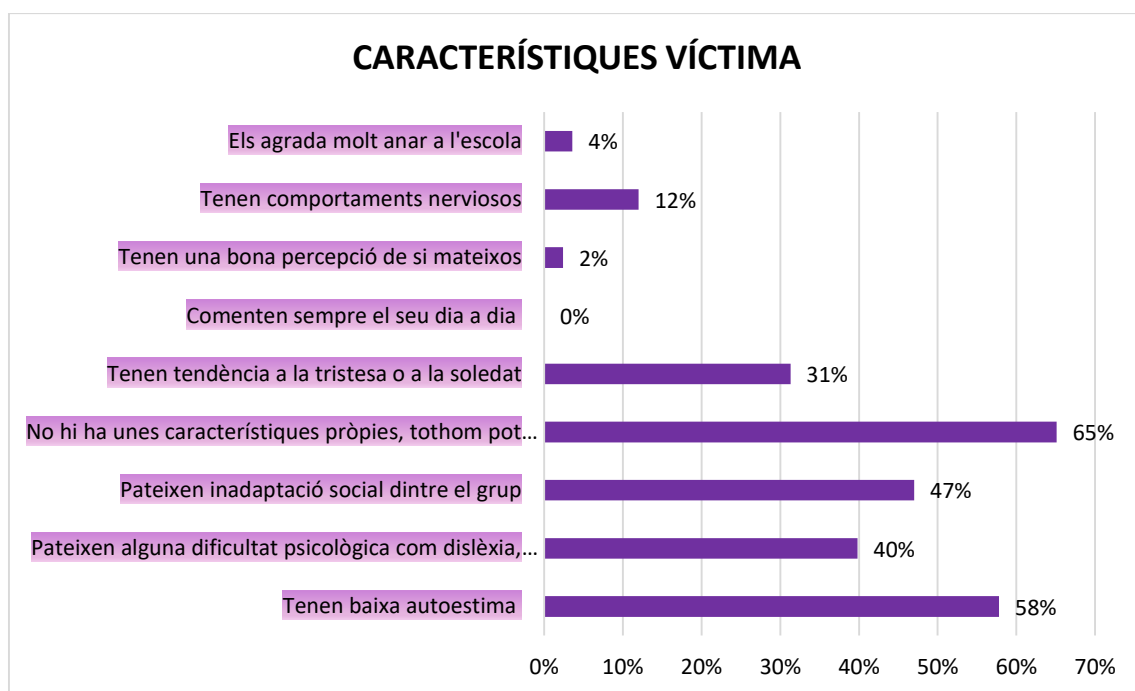

Gràfic 30: Característiques agressors segons l'edat dels infants.

infants de les famílies, només un 31% de les famílies han marcat l'opció no hi ha unes característiques pròpies, tothom pot ser agressor. D'aquestes, les

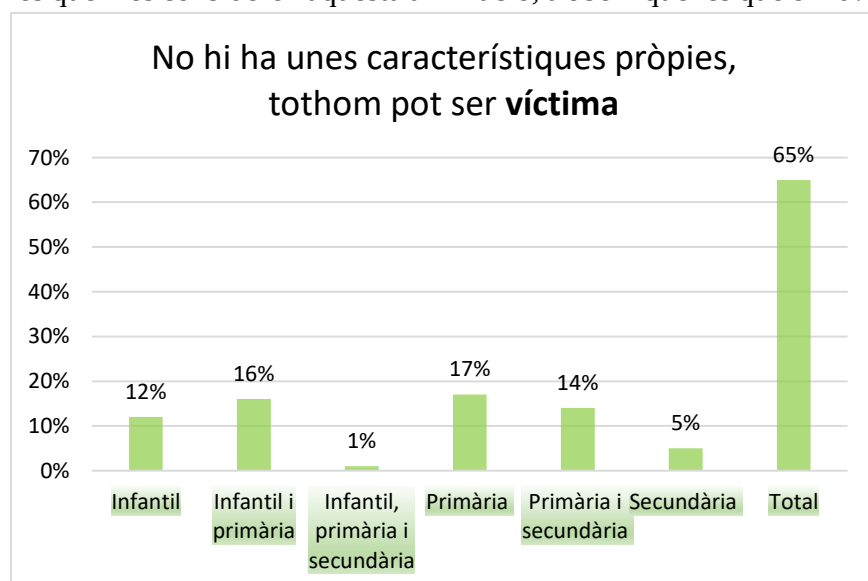
famílies amb infants en edats d'educació infantil i primària i les famílies amb infants en edats d'educació primària i secundària coincideixen amb un 8%, en canvi només un 4% de les famílies amb infants en edats d'educació infantil han marcat aquesta opció. Per tant, es pot concloure que als agressors se'ls atribueixen tot un seguit de característiques.

En el cas de les característiques de les víctimes, de la mateixa manera que els mestres, la resposta més marcada amb un 65% de les famílies és que aquestes consideren que no hi ha unes característiques pròpies, sinó que tothom pot ser víctima.

Gràfic 31: Característiques víctimes.

Del 65% de les famílies que més consideren aquesta afirmació, trobem que les que el 40% pertany a les famílies que tenen dos fills, el 16% a les famílies que tenen un fill, el 8% a les famílies que tenen tres fills i un 1% a les famílies que tenen cinc fills. Per altra banda, si mirem el

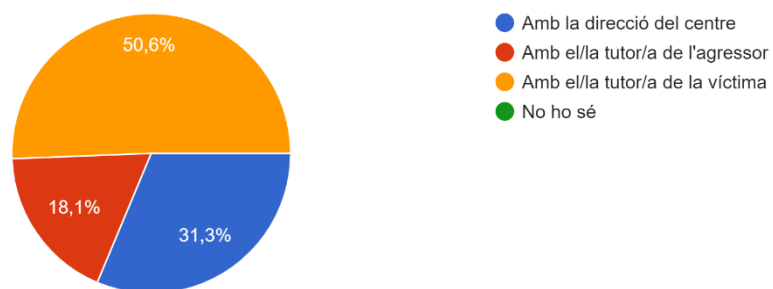

Gràfic 32: Característiques víctima segons l'edat dels infants.

gràfic 32, podem observar que hi ha un bon equilibri entre totes les famílies independentment de l'edat dels infants, ja que del 65% de les famílies que han marcat aquesta opció, el 17% pertany a les famílies que tenen infants en edat d'educació primària, el 16% pertany a les famílies que tenen infants en edat d'educació infantil i primària, el 14% pertany a les famílies que tenen infants en edat d'educació primària i secundària i el 12% pertany a les famílies que tenen infants en edat d'educació infantil. Per tant, de manera general, les famílies consideren que en el cas de les víctimes tothom pot ser-ho.

Una altra pregunta que es va fer a les famílies era en relació a qui s'havien de dirigir en cas d'observar l'assetjament escolar. En aquest cas, la pregunta era de resposta tancada.

El 50,6% de les famílies parlarien amb el/la tutor/a de la víctima, un 31,3% ho farien amb la direcció del centre i un 18,1% amb el/la tutor/a de l'agressor.

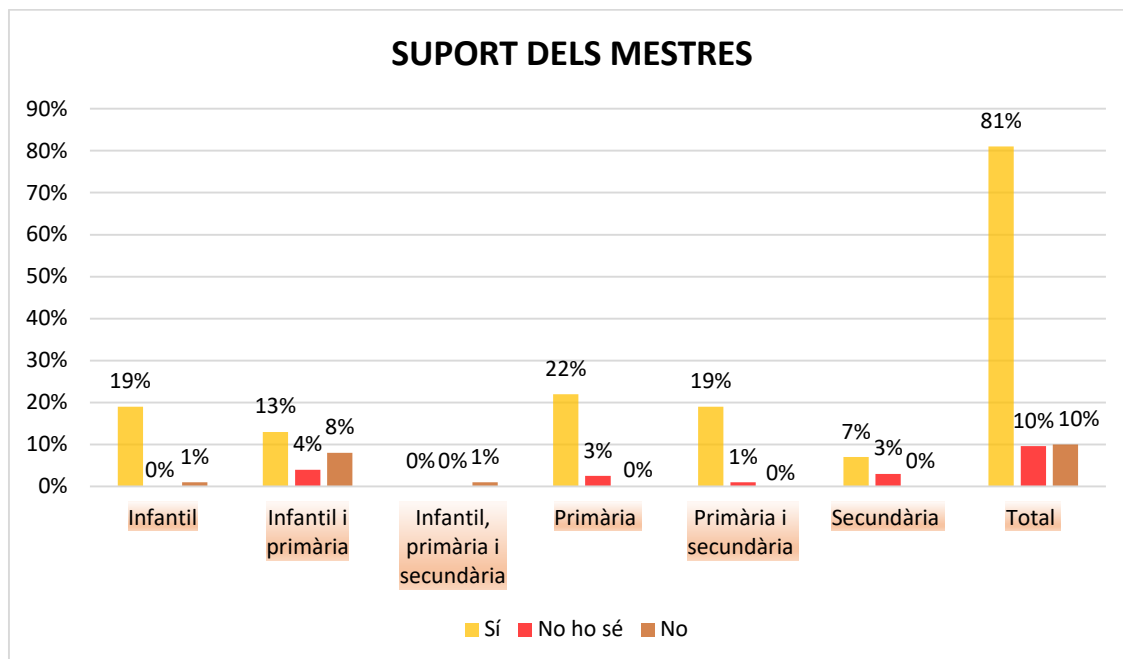
Gràfic 33: Comunicació de l'assetjament.

Si englobem les famílies

que tenen infants en edat d'escolarització en edats d'infantil i infantil i primària en un grup, i en un segon grup les famílies que tenen infants en edat d'escolarització primària i primària i secundària, les del primer grup comenten que un parlarien directament amb el/la tutor/a de la víctima i en canvi, els del segon grup es reparteixen entre la direcció del centre i el/la tutor/a de la víctima, sent aquest últim un valor més alt. En canvi, si només mirem els de secundària, la gran majoria avisarien directament a la direcció del centre.

També es va preguntar sobre l'opinió personal de les famílies segons si consideraven que els docents estan o no preparats per donar un bon suport des de l'escola i el perquè. D'aquesta manera, el 81% de les famílies consideren que sí que estan preparats, d'aquestes, com es pot observar en el gràfic 34, les famílies que tenen infants en edat d'educació infantil i en edats d'educació primària de manera general, senten que els mestres que ensenyen als seus fills estan preparats per poder atendre qualsevol incident en relació amb l'assetjament escolar. Del 10% de les famílies que consideren que els mestres no estan preparats, en aquest cas no hi ha cap família que tingui infants en edat d'educació primària sinó que majoritàriament es concentren en famílies que tenen infants en edats d'educació infantil i primària. Per altra banda, hi ha famílies que tenen algun

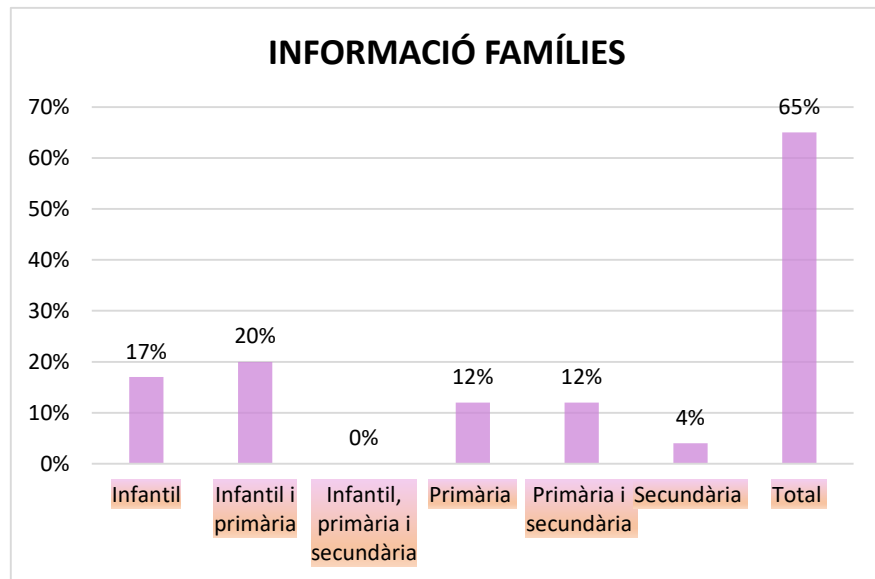
dubte de si aquests poden atendre de manera adequada als seus fills en casos d'assetjament escolar.

Gràfic 34: Suport dels mestres a l'escola.

Per altra banda, es va preguntar el perquè ho consideraven així. En aquest cas la pregunta era de resposta múltiple. Les famílies que consideren que els docents poden donar un bon suport des de l'escola, un 67,5% ho creu perquè els docents estan en contacte amb l'entorn social de l'infant, un 39,8% ho creu perquè els mestres tenen els recursos i les eines necessàries per fer-ho i un 26,5% ho creu perquè consideren que els mestres estan ben formats. D'aquesta manera, les famílies que van marcar les altres dues opcions, un 19,3% ho va fer perquè consideren que als mestres els falta formació, un 25,3% perquè consideren que els falta recursos i eines necessàries i un 9,6% consideren que els mestres no coneixen la realitat de l'entorn social de l'infant. D'altres famílies mencionen textualment "Els mestres són part activa amb el dia a dia dels alumnes", "Ho veuen de prop" i "Poden estar observant a l'agressor durant moltes hores i dies a l'escola".

Finalment, també es va preguntar sobre la seva implicació en l'assetjament, preguntant si consideraven que havien de rebre formació i cada quant l'havien de rebre. D'aquesta

Gràfic 35: Informació a les famílies per prevenir i actuar segons l'edat dels infants.

manera, totes les famílies consideren que han de rebre informació sobre el bullying i l'assetjament escolar i, per tant, un 65,1% considera que la informació ha d'anar encaminada a com prevenir i com actuar en casos d'assetjament escolar, un 21,7% considera que només han de rebre informació sobre com actuar i un 13,3% consideren que només han de rebre informació sobre com prevenir l'assetjament. Com es pot observar en el gràfic 35, del 65% de les famílies que consideren que han de rebre informació per prevenir i actuar en casos d'assetjament, la majoria tenen infants en educació infantil i primària. Sobta, però que les famílies que tenen infants a l'educació infantil els preocupi més que a les famílies que tenen infants a l'educació primària rebre aquesta informació.

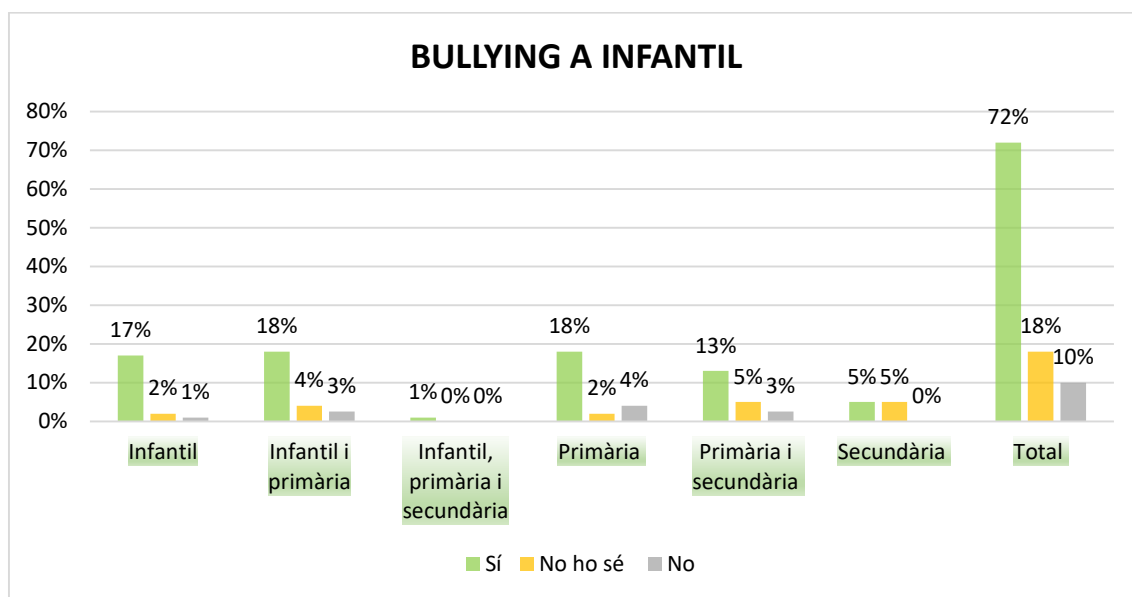
Per altra banda, un 88% de les famílies consideren que aquest tipus d'informació esmentada anteriorment l'han de rebre a començament de cada cicle i un 12% consideren que l'han de rebre a l'inici de l'ingrés de l'infant al centre escolar.

4.3.2. Experiència familiar

A continuació, s'analitzen les diverses preguntes relacionades amb l'experiència viscuda per les famílies en relació amb l'assetjament escolar.

De la mateixa manera que amb els mestres, es va preguntar sobre la creença de si a l'educació infantil pot haver-hi o no assetjament escolar i el perquè. En aquest cas, el 72,3% de les famílies consideren que pot haver-hi assetjament escolar a l'educació infantil. Dades interessants, ja que si les comparem amb l'edat que les famílies creuen que s'inicia l'assetjament, un 48,2% consideren que és a l'educació infantil. Pel que fa al

nivell educatiu dels infants de les famílies, del 72% d'aquestes que mencionen que sí que pot haver-hi assetjament a l'educació infantil, està bastant repartit entre les famílies amb infants a l'educació infantil i a l'educació primària. En general, totes les famílies es decanten per aquesta opció, a excepció de les famílies amb infants a l'educació secundària que hi ha la mateixa quantitat de famílies que mencionen que sí que pot haver-hi assetjament escolar a l'educació infantil i de les que estan en dubte.

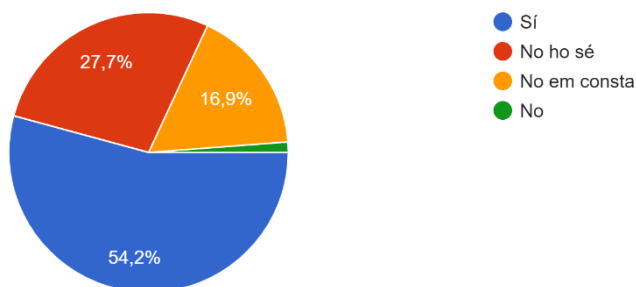

Gràfic 36: Existència del bullying a infantil.

En el cas de la segona pregunta, aquesta era de resposta múltiple. Per tant, les famílies que consideren que sí que pot haver-hi assetjament escolar a l'educació infantil, ho creuen així amb un 49,4% de les famílies perquè el bullying es dona cada cop més en edats més petites i pot ser que es doni a l'educació infantil. Un 45,8% de les famílies consideren que és així perquè els infants ja han desenvolupat les característiques socioafectives, del llenguatge, del pensament, de la percepció, i per tant, poden dur a terme l'assetjament escolar. Un 39,8% consideren que és perquè no hi ha un maltractament com a tal, però és a finals d'aquesta etapa on es comença a gestar aquest fet. Per altra banda, les famílies que consideren que no pot haver-hi assetjament escolar a l'educació infantil o estan en dubte, ho creuen així un 13,3% perquè consideren que es dona en infants d'edats més grans i un 3,6% perquè consideren que es tracta de coses d'infants i no d'assetjament. Altres famílies han mencionat que “Pot haver-hi assetjament infantil inclús sense que l'assetjador en sigui conscient del significat”, “Suposo que és una qüestió de maduresa de l'infant i si ja és capaç de discernir que és un comportament negatiu, en cas afirmatiu sí que serà bullying”, “No puc creure que amb aquesta edat ja passi” i “Segons l'educació

que es rep a casa seràs d'una manera o altra. La major part de les coses que fan els nens/nenes quan són petits ho aprenen a casa”.

Finalment es va preguntar a les famílies si als centres dels seus fills s'havia produït algun cas d'assetjament escolar. En aquest cas, un 54,2% de les famílies han mencionat que sí que s'han produït casos, 44,6% no ho saben o bé no els

Gràfic 37: Casos d'assetjament.

hi consta que s'hagi produït cap cas i un 1,2% de les famílies comenten que no s'ha produït cap cas en el centre educatiu que acudeixen els seus fills.

4.4. ALTRES CONSIDERACIONS

En aquest apartat s'analitzen diverses preguntes en relació amb els tres instruments analitzats anteriorment. Les preguntes a analitzar fan referència als protocols d'actuació en casos de bullying i assetjament escolar, de si existeixen o no, si saben de la seva existència i de si sabrien on trobar-lo.

Primerament es va preguntar als centres si tenien un protocol d'actuació o no en casos d'assetjament escolar, en aquest cas, el 54,2% dels centres comenten que sí que en tenen un, el 33,3% comenten que tenen un protocol que és aplicable en cas d'assetjament escolar i altres casos, el 8,3% comenten que no tenen aquest protocol, però que estan en vies d'incloure'l i el 4,2% comenten que no en tenen.

Tot seguit, es va preguntar als mestres sobre l'existència d'aquest protocol al seu centre educatiu, en aquest cas, el 64,9% dels mestres van comentar que sí hi havia un protocol i un 35,1% dels mestres no ho saben. Relacionat amb això, es va preguntar sobre on trobar aquest protocol, al que el 51,4% dels mestres va comentar que sí que sabia on està el protocol en cas de necessitar-lo i un 48,6% dels mestres va comentar que hauria de preguntar-ho.

Finalment, en relació amb la pregunta anterior, aquesta es va realitzar també a les famílies. En aquest cas, el 51,8% de les famílies van comentar que sí que hi havia un protocol d'actuació en el centre que acudien els seus fills, el 47% va comentar que no ho sabien i

l'1,2% va comentar que no hi havia cap protocol, però que en altres escoles sí que li constava que hi hagués.

5. CONCLUSIONS

L'objectiu general d'aquest treball era determinar el grau de coneixements que tenen les famílies i els professionals de l'educació vers el bullying i l'assetjament escolar i el grau d'implicació dels centres. Cal esmentar que les dades obtingudes, són dades orientatives, però no determinen aquest objectiu, ja que el grau de participació dels mestres i dels centres ha estat baix. Per exemple, dels 134 centres sol·licitants, només 24 han participat. Per altra banda, amb aquestes dades s'ha pogut donar resposta al punt de partida inicial.

Primerament, penso que els mestres creuen que estan ben preparats per atendre aquesta tipologia de casos, però realment, com s'ha pogut comprovar en la informació rebuda a través dels formularis realitzats, els falta molta formació i informació sobre aquesta problemàtica social. A més, considero que són un element transmissor clau per difondre informació d'aquest tipus, ja que com s'ha pogut observar, les respostes de les famílies són molt similars a les dels mestres. Els centres tampoc donen la suficient importància al fet de l'assetjament escolar, ja que la majoria d'ells només executen activitats de manera ocasional i en dates puntuals, quan precisament, aquest tema s'hauria de treballar de manera transversal en el funcionament del centre. Les famílies confien molt en els mestres i creuen que estan ben preparats per estar amb els seus fills i poder ajudar-los quan sorgeixen conflictes d'aquesta tipologia, però la realitat no és aquesta.

Pel que fa al coneixement que tenen els mestres, la majoria de participants eren mestres d'educació infantil i podem concloure que els falta molta formació i informació sobre aquest tema. Per començar, el bullying i l'assetjament escolar, com s'ha pogut veure en el marc teòric són termes lleugerament diferents, en el cas dels mestres, només el 29,73% dels mestres han marcat correctament la definició completa del bullying i només l'11% dels mestres ha marcat correctament la definició completa d'assetjament. D'aquesta manera, es pot concloure que els mestres saben alguna cosa sobre aquests termes, ja que molts han marcat opcions dintre les correctes, però els falta completar aquesta formació. Per altra banda, s'ha arribat a la conclusió de què els anys d'experiència no determinen el grau de coneixement dels mestres, és a dir, no perquè es tinguin més anys d'experiència, el docent ha de saber més de l'assetjament escolar.

De la mateixa manera, en el marc teòric s'ha pogut observar que l'assetjament escolar es dona cada vegada en edats més primerenques i per tant, a l'educació infantil és on es comença a gestar l'assetjament. Tot i que la gran majoria dels mestres consideren que sí

que pot haver-hi assetjament escolar a l'educació infantil, quan se'ls pregunta sobre l'edat d'inici de l'assetjament escolar, la majoria comenten que s'inicia a l'educació primària, sobretot en edat dels 7-8 anys. Per altra banda, sembla que els mestres d'educació infantil tenen més clar que la resta de mestres que entre els infants de la seva franja d'edat és quan s'inicia l'assetjament escolar. Per tant, seguim amb l'afirmació que als mestres els falta complementar la informació que tenen vers l'assetjament escolar.

Un altre punt que ens fa afirmar aquest fet, és l'adjudicació de certes característiques als agents implicats de manera directa en l'assetjament escolar. En el cas dels agressors, les respostes més marcades han estat que tenen dèficit emocional i patològic, manca d'habilitats socials, viuen envoltats de violència i impulsivitat. Com s'ha pogut observar en el marc teòric, aquest tipus de característiques, sovint s'utilitzen per justificar els actes dels infants, però la realitat recau en el fet que tothom pot ser agressor, de la mateixa manera que tothom pot ser víctima. És cert, però, que hi ha molts ítems que ens fan diferents dels altres i que poden tenir un percentatge més alt de patir assetjament com per exemple tenir alguna dificultat física o intel·lectual, tenir diferències físiques, el nivell socioeconòmic, la manera de vestir, etc. Per altra banda, el 33% dels mestres d'infantil, el 3% dels mestres de doble titulació, el 3% dels mestres de primària i el 3% dels mestres amb altres titulacions consideren que tothom pot ser agressor, per tant, amb aquestes dades es pot considerar que als mestres d'educació primària i de la doble titulació els falta més formació en aquest àmbit que als mestres d'infantil. Cal remarcar que la resposta més marcada pels mestres en el cas de les víctimes ha estat que tothom pot ser víctima d'assetjament, tot i que també atribueixen algunes característiques com la baixa autoestima o tenir alguna dificultat física o psicològica com dislèxia, Síndrome de Down, retard del llenguatge, tartamudeig, etc. Per tant, es pot tornar a observar aquest punt de flaqueja informativa per part dels docents.

En canvi, pel que fa a la intervenció, s'ha pogut observar que els mestres realitzen o realitzarien adequadament les seves intervencions, tot i que haurien de tenir un major interès i ímpetu en crear un clima de tolerància zero respecte a la violència donant suport a les víctimes i rebutjant les conductes violentes.

Per acabar amb els mestres, es pot concloure que aquests se senten bastant preparats per poder prevenir, detectar i intervenir en l'assetjament escolar, però com s'ha pogut anar comprovant anteriorment, els falta formació i informació vers aquesta problemàtica social, ja que tenen coneixements bàsics, però aquests s'han d'ampliar, ja que

l'assetjament escolar és una realitat en els centres educatius i han d'estar ben preparats per poder combatre'l i ajudar de la millor manera no només als alumnes (agressors i víctimes) sinó també a les famílies de les dues parts. D'aquesta manera, per exemple, es podria erradicar amb l'alt nivell de suïcidis que hi ha a causa de l'assetjament escolar.

Pel que fa al coneixement de les famílies començant per les definicions de bullying i assetjament escolar, es pot observar que coincideixen bastant amb els mestres pel que fa a resultats, ja que les famílies, en el cas del bullying també han marcat majoritàriament que es dona en persones de totes les edats, que es produeix de forma reiterada i continua al llarg del temps i pretén l'aïllament social de la persona. En aquest cas, només el 34% de les famílies han contestat de manera correcta. Si mirem l'assetjament escolar, les famílies segueixen coincidint amb els mestres, ja que consideren que l'assetjament escolar és un tipus de maltractament que es dona en l'àmbit escolar i en què és una tipologia de bullying. En aquest cas, només el 10% de les famílies han contestat de manera correcta i completa la definició d'assetjament escolar. A més, en aquest últim cas, podem afirmar que hi ha una mica de confusió per part de les famílies perquè un 30,1% d'aquestes han considerat que l'assetjament escolar afecta persones de totes les edats. D'aquesta manera, es pot dir que en el cas de les famílies, els falta poder diferenciar els dos termes, ja que tenen més coneixença sobre el bullying que sobre l'assetjament escolar, ja que en aquest últim barregen elements amb la definició de bullying. Per altra banda, els falta informació sobre aquests temes i considero que és degut a la falta de formació i informació dels mestres, ja que aquests són transmissors a les famílies. També s'ha arribat a la conclusió que el nombre de fills que tenen les famílies no implica que aquestes tinguin un bon coneixement sobre aquesta problemàtica social.

En el cas de les famílies, la gran majoria consideren que pot haver-hi assetjament escolar a l'educació infantil i que aquest fet ocorre concretament a l'última etapa de l'educació infantil, és a dir, entre els 5-6 anys. Les famílies estan bastant distribuïdes per quin és el perquè d'aquest fet. Una bona part considera que és degut al fet que aquest fenomen es produeix cada cop més en edats més petites i una altra bona part considera que és degut al fet d'haver desenvolupat totes les característiques socioafectives, del llenguatge, del pensament i de la percepció, en canvi d'altres com bé han mencionat, no poden creure que aquest fet es produeixi en edats tan petites. Per tant, penso que les famílies creuen que aquest fet és molt greu i no poden entendre o concebre com en infants d'edats tan petites pot arribar a passar. D'aquesta manera, considero que és feina dels mestres

sobretot, fer arribar a les famílies de manera adequada tota la informació sobre l'assetjament escolar i inculcar des de ben petits un clima de tolerància zero vers la violència.

Cal destacar també que les famílies, pel que fa als agressors, la majoria creuen que tenen dèficit emocional, manca d'habilitats socials i ambició de poder, característiques bastant similars a les dites pels mestres, sent també un baix percentatge, concretament un 31% de les famílies que creuen que tothom pot ser agressor, en canvi, pel que fa a les víctimes coincideixen amb els mestres en què tothom pot ser víctima, però atribueixen també les mateixes característiques que els mestres tot i que afegeixen el fet de patir inadaptació social dintre del grup. Per tant, es pot tornar a afirmar que a les famílies els falta informació sobre l'assetjament escolar.

Les famílies, igual que els propis mestres, consideren que els docents estan ben preparats per poder donar un bon suport en casos d'assetjament i poder prevenir, detectar i intervenir en aquests casos. La majoria, un 67,5% creuen que és així perquè consideren que els mestres estan en contacte amb l'entorn social de l'infant, un 39,8% considera que és perquè tenen els recursos i les eines necessàries per fer-ho i un 26,5% pensa que és degut a la bona formació que tenen. D'altres famílies comenten que els mestres passen moltes hores amb les víctimes i amb els agressors. D'aquesta manera, només amb aquestes respostes les pròpies famílies s'estan contestant de manera indirecta a la pregunta, ja que un baix percentatge d'aquestes considera que és degut a la seva formació i indirectament s'intueix que consideren que als mestres els falta formació. Per altra banda, els mestres poden tenir totes les eines i recursos necessaris, però si no hi ha una bona base sobre la qual es puguin utilitzar, l'aplicació d'aquestes eines i recursos serà poc exitosa. De la mateixa manera passa si se sap l'entorn social de l'infant, però després aquest no es té en compte a l'hora de dur a terme les diverses actuacions i intervencions.

Per acabar amb les famílies, la gran majoria d'aquestes consideren que han de rebre informació a començament de cada cicle sobre com prevenir i com actuar en casos d'assetjament escolar. Per tant, de forma indirecta les famílies consideren que han d'estar més ben informats pel que fa a l'assetjament escolar i que per tant, actualment els falta informació, i penso que és un tema que els preocupa bastant, ja que normalment s'acostumen a fer poques xerrades informatives per a pares de manera obligatòries, i quan es fan, molt pocs assisteixen, però amb aquesta informació rebuda, considero que reclamen més informació sobre l'assetjament escolar perquè és un tema que, com han

pogut demostrar els mestres i les pròpies famílies que han vit o viscut l'assetjament, està molt present en la vida dels seus fills i els preocupa bastant.

Pel que fa al grau d'implicació dels centres vers l'assetjament escolar, considero que davant un fet tan greu com és l'assetjament escolar, el fet que la gran majoria dels centres faci només activitats relacionades amb aquesta problemàtica social en determinades ocasions com per exemple en el dia internacional contra l'assetjament escolar, els centres s'impliquen molt poc per poder sobretot prevenir, però també detectar i intervenir en l'assetjament escolar. Considero que el bon camí per poder prevenir, detectar i intervenir en l'assetjament escolar, s'han de dur a terme activitats, però que aquestes estiguin incloses en el dia a dia de l'escola i es treballin de manera transversal en el funcionament del centre.

Per altra banda, com s'ha pogut observar en el marc teòric, la millor manera de poder intervenir en l'assetjament escolar, és a través de tots els agents, és a dir, s'han de tenir en compte les víctimes, els agressors, les famílies i la societat. Per tant, considero que la majoria dels centres realitzen adequadament aquestes intervencions, ja que per resoldre els casos d'assetjament escolar ho fan de manera interna i externa al centre, amb la participació de les famílies i d'altres agents.

Els centres consideren que quan es detecten casos d'assetjament o trets que se'n puguin identificar, s'ha de comunicar al/la director/a del centre, en canvi, com hem pogut veure anteriorment, les famílies anirien directament a parlar amb el tutor de la víctima. Per tant, considero que els centres han de fer arribar aquest tipus d'informació a les famílies perquè es pugui realitzar una bona intervenció en casos d'assetjament.

També em sembla molt bé per part dels centres, que proporcionin cursos externs al centre perquè els mestres que vulguin puguin seguir formant-se com a professionals, tot i que personalment hi ha cursos que com a directora els faria fer a tots els mestres perquè considero que són essencials per poder seguir avançant en l'educació i en el coneixement.

Per altra banda, la majoria dels centres afirmen haver tingut casos d'assetjament escolar i com s'ha pogut observar, arran d'haver tingut casos d'assetjament, s'ha creat la necessitat de crear un protocol d'actuació, és a dir, les escoles que no han tingut cap cas d'assetjament no tenen protocol d'actuació perquè no s'han trobat amb la necessitat de tenir-lo, en canvi els centres que han tingut casos tenen un protocol d'actuació o bé estan en vies d'incloure'l. Considero, però, que els protocols d'actuació haurien de ser oberts a

tothom perquè hi ha mestres que no saben que existeix aquest protocol al seu centre o bé no saben on trobar-lo. També perquè si els infants o les famílies es troben en algun cas d'assetjament escolar o bullying, puguin accedir des de la pàgina web del centre a aquest protocol i veure quins passos han de seguir per poder informar sobre l'assetjament i resoldre el conflicte existent com més aviat millor.

Finalment, la gran majoria dels centres afirmen que tenen aspectes a millorar vers l'assetjament escolar. Per tant, es confirma l'afirmació esmentada al començament, on considero que els centres s'impliquen poc en l'assetjament escolar i tenen molts aspectes a millorar.

En definitiva, aquest treball m'ha permès afirmar que tant els mestres com les famílies tenen coneixements bàsics sobre l'assetjament escolar, tot i que els falta ampliar-los per poder prevenir-lo, detectar-lo i intervenir-hi de manera exitosa. Pel que fa als centres, han de ser conscients que és una realitat que viuen els seus alumnes i per tant, s'hi han d'implicar molt més sobretot pel que fa a les actuacions i dur a terme activitats de manera transversal en el funcionament i, per tant, aquestes actuacions han d'estar en el dia a dia en les aules, i no només de manera puntual.

Per concloure el treball, aquest es pot complementar amb estudis de casos reals d'assetjament escolar per veure'n l'origen i les possibles solucions. També en la mateixa dinàmica, es pot intervenir en un cas d'assetjament real i fer una proposta d'intervenció per veure si són efectives o no. A més es pot indagar més sobre les famílies pel que fa a la seva intervenció dintre aquesta problemàtica social. Un altre punt de millora recau en el sistema de prevenció de l'assetjament escolar a les aules amb una millor preparació dels docents, així com del sistema educatiu en general.

6. BIBLIOGRAFIA

- Alonso, M. Á., & Tomás, X. (2016). *Manual del BULLYING*. NG EDICIONS.
- Alsaker, F. D., & Valkanover, S. (2012). The Bernese Program against Victimization in Kindergarten and Elementary School. *New Directions For Youth Development*, 133, 15–28. <https://doi.org/10.1002/yd.20004>
- Alvarado, J. M., Jiménez-Blanco, A., Artola, T., Sastre, S., & Azañedo, C. M. (2020). Emotional intelligence and the different manifestations of bullying in children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(23), 1–11. <https://doi.org/10.3390/ijerph17238842>
- AMEI-WAECE. (2018). *El bullying se gesta en la etapa de educación infantil (3ª)*. AMEI-WAECE.
- Barbuzano Díaz, S., & García Espinel, A. I. (2017). *Bullying: Programa De Prevención Desde Las Aulas De Educación Infantil*. [https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/5659/Bullying Programa de prevencion desde las aulas de Educacion Infantil.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/5659/Bullying%20Programa%20de%20prevencion%20desde%20las%20aulas%20de%20Educacion%20Infantil.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Birkett, M., Espelage, D. L., & Koenig, B. (2019). LGB and Questioning Students in Schools: The Moderating Effects of Homophobic Bullying and School Climate on Negative Outcomes. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(7), 989–1000. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9389-1>
- Boske, C., & Osanloo, A. (2015). *STUDENTS, TEACHERS, AND LEADERS ADDRESSING BULLYING IN SCHOOLS*. Sense Publishers.
- Bowes, L., Arseneault, L., Maughan, B., Taylor, A., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2009). School, Neighborhood, and Family Factors Are Associated With Children's Bullying Involvement: A Nationally Representative Longitudinal Study. *JOURNAL OF THE AMERICAN ACADEMY OF CHILD AND ADOLESCENT PSYCHIATRY*, 48(5), 545–553. <https://doi.org/10.1097/CHI.0b013e31819cb017>
- Castro, A., & Reta, C. (2017). *Bullying blando, bullying duro y cyberbullying: nuevas violencias y consumos culturales*. Homo Sapiens Ediciones. <https://elibro-net.sabidi.urv.cat/es/ereader/urv/101542>

- Collell, J., & Escudé, C. (2017). *Assetjament escolar: Guia per a les famílies*.
<http://www.xtec.cat/~jcollell> (2004)
- Dewhirst, S., Pickett, K., Speller, V., Shepherd, J., Byrne, J., Almond, P., Grace, M., Hartwell, D., & Roderick, P. (2014). Are trainee teachers being adequately prepared to promote the health and well-being of school children? A survey of current practice. *Journal of Public Health (United Kingdom)*, 36(3), 467–475.
<https://doi.org/10.1093/pubmed/fdt103>
- Dia Internacional contra l'Assetjament Escolar*. . (n.d.). XTEC - Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Retrieved February 24, 2021, from
<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/celebracions/2019/dia-contra-assetjament/>
- Fink, E., Deighton, J., Humphrey, N., & Wolpert, M. (2015). Assessing the bullying and victimisation experiences of children with special educational needs in mainstream schools: Development and validation of the Bullying Behaviour and Experience Scale. *Research in Developmental Disabilities*, 36, 611–619.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.10.048>
- Generalitat de Catalunya. (2018). Protocol de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el civerassetjament entre iguals. *Departament d'Educació*, 1, 4.
- González Moreno, P. M., Gutiérrez Rodríguez, H., & Checa Romero, M. (2017). Percepción del maltrato entre iguales en educación infantil y primaria. *Revista de Educacion*, 2017(377), 136–158. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2017-377-356>
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2010). *Bullying , Cyberbullying , and Suicide*. 14(3), 206–221. <https://doi.org/10.1080/13811118.2010.494133>
- Janssen, I., Craig, W. M., Boyce, W. F., & Pickett, W. (2004). Associations between overweight and obesity with bullying behaviors in school-aged children. *Pediatrics*, 113(5), 1187–1194. <https://doi.org/10.1542/peds.113.5.1187>
- Joya, R. (2015). *Protocolo de actuación en situaciones de bullying*.
- Juvonen, J., Graham, S., & Schuster, M. A. (2003). Bullying Among Young Adolescents: The Strong, the Weak, and the Troubled. *Pediatrics*, 112(6), 1231–1238. <https://doi.org/10.1542/peds.112.6.1231>

- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2019). *Bullying in the Digital Age: A Critical Review and Meta-Analysis of Cyberbullying Research Among Youth*. 140(4), 1073–1137. <https://doi.org/10.1037/a003518>
- López Hernáez, L., & Sabater Fernández, C. (2018). *Acoso escolar : definición, características, causas-consecuencias, familia como agente clave y prevención-intervención ecológica*. Pirámide.
- López, L., & Sabater, C. (2018). *Acoso escolar: definición, características, causas-consecuencias, familia como agente clave y prevención-intervención ecológica*. EDICIONES PIRÁMIDE.
- Morales-Ramirez, M. E., & Villalobos-Cordero, M. (2017). The impact of bullying in the integral development and learning from the perspective of Children in Preschool and School [El impacto del bullying en el desarrollo integral y aprendizaje desde la perspectiva de los niños y niñas en edad preescolar y escola. *Journal of Fluency Disorders*, 21(3), 1–20. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.15359/ree.21-3.2>
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2021). *Bullying Behaviors Among US Youth-Prevalence and association with psychosocial adjustment*. 285(16), 2094–2100. <https://doi.org/10.1001/jama.285.16.2094>
- Olweus, D. (2006). *Conductas de acoso y amenaza entre escolares (3ª)*. Ediciones Morata.
- Ossa, F. C., Jantzer, V., Eppelmann, L., Parzer, P., Resch, F., & Kaess, M. (2020). Effects and moderators of the Olweus bullying prevention program (OBPP) in Germany. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 0123456789. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01647-9>
- Rajendran, K., Kruszewski, E., & M. Halperin, J. (2017). *Parenting style influences bullying: A longitudinal study comparing children with and without behavioural problems*. 1–18. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12433>
- Rosen, L. H., DeOrnellas, K., & Scott, S. R. (2008). Bullying in School. In L. H. Rosen, K. DeOrnellas, & S. R. Scott (Eds.), *palgrave macmillan* (Vol. 19, Issue 4). <https://doi.org/10.157/978-1-137-59298-9>

- Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22(1), 1–15.
[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1996\)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T)
- Shields, A., & Cicchetti, D. (2001). *Parental Maltreatment and Emotion Dysregulation as Risk Factors for Bullying and Victimization in Middle Childhood*. 30(3), 349–363. https://doi.org/10.1207 / S15374424JCCP3003_7
- Tomić Latinac, M., & Nikcevic Milkovic, A. (2009). Efficiency assessment of the Unicef's programme for bullying prevention (in Croatian). *Ljetopis Socijalnog Rada/The Yearbook of Social Work*, 16(3), 635–658.
- Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2011). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: A systematic and meta-analytic review. *Journal of Experimental Criminology*, 7(1), 27–56. <https://doi.org/10.1007/s11292-010-9109-1>
- Una mà de contes - Super3. (n.d.). Retrieved May 25, 2021, from https://www.ccma.cat/tv3/super3/una-ma-de-contes/blog/510/PUAGR_UMCCAS/
- Vlachou, M., Botsoglou, K., & Andreou, E. (2014). *BULLYING / VICTIMIZATION IN PRESCHOOL CHILDREN*. November. <https://doi.org/10.13140/2.1.5086.1764>
- Volk, A. A., Dane, A. V., & Marini, Z. A. (2014). What is bullying? A theoretical redefinition. *Developmental Review*, 34(4), 327–343.
<https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.09.001>
- Wade, R., Shea, J. A., Rubin, D., & Wood, J. (2014). Adverse childhood experiences of low-income urban youth. *Pediatrics*, 134(1). <https://doi.org/10.1542/peds.2013-2475>
- Waseem, M., Boutin-Foster, C., Robbins, L., Gonzalez, R., Vargas, S., & C. Peterson, J. (2015). Perspectives on Bullying Among Children Who Present to the Emergency Department With Behavioral Misconduct. *Physiology & Behavior*, 176(3), 139–148. <https://doi.org/10.1097/PEC.0000000000000261>.Perspectives
- Whitney, I., & Smith, P. K. (2000). A survey of the nature and extent of bullying in junior middle and secondary-schools. *Educational Research*, 35(1), 3–25.
<https://doi.org/10.1080/0013188930350101>

- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 45(7), 1308–1316. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x>
- Yu, J., Cheah, C. S. L., Hart, C. H., Yang, C., & Olsen, J. A. (2019). Longitudinal effects of maternal love withdrawal and guilt induction on Chinese American preschoolers' bullying aggressive behavior. *Development and Psychopathology*, 31(4), 1467–1475. <https://doi.org/10.1017/S0954579418001049>

ANNEXOS

Annex 1

EL BULLYING

Aquest qüestionari forma part d'un Treball de Final de Grau que tracta sobre la problemàtica social del bullying. Amb aquest treball pretenc estudiar la realitat d'aquest fet a les nostres escoles i en el nostre entorn. Per fer-ho necessito la vostra col·laboració responant el breu qüestionari que teniu a continuació.

Moltes gràcies per la vostra participació.

Aina Bravo, estudiant de 4t d'Educació Infantil

***Obligatorio**

1. Sexe: *

- ☐ Home
- ☐ Dona

2. Anys d'experiència docent? *

- ☐ 0-5 anys
- ☐ 6-10 anys
- ☐ 11-15 anys
- ☐ 16-20 anys
- ☐ 21-25 anys
- ☐ 26-30 anys
- ☐ 31-35 anys
- ☐ 36-40 anys
- ☐ +40 anys

3. Titulació: *

- ☐ Educació infantil
- ☐ Educació primària
- ☐ Doble titulació d'educació infantil i educació primària
- ☐ Otro: _____

4. El bullying és un maltractament que... (pots marcar més d'una opció). *

- ☐ Es produeix de forma reiterada i contínua al llarg del temps.
- ☐ Només es dona en infants en edat escolar.
- ☐ Es pot donar en persones de totes les edats.
- ☐ Les persones amb necessitats educatives especials o en risc d'exclusió tenen més risc de patir-lo.
- ☐ Només es considera part de la problemàtica social.
- ☐ Pretén l'aïllament social de la persona.

5. L'assetjament escolar... (pots marcar més d'una opció). *

- ☐ És una tipologia de bullying.
- ☐ Maltractament que es dona en l'àmbit escolar.
- ☐ Afecta a persones de totes les edats.
- ☐ Només la comunitat educativa és considerada part del problema.
- ☐ Es produeix a causa d'un desequilibri de poder entre iguals.
- ☐ Hi predomina la part verbal i psicològica del bullying.

6. A partir de quina edat creus que s'inicia l'assetjament escolar? *

- ☐ 3-4 anys
- ☐ 5-6 anys
- ☐ 7-8 anys
- ☐ 9-10 anys
- ☐ 11-12 anys
- ☐ +12 anys

7. Has observat alguna vegada l'assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ He observat alguna vegada comportaments que es poden identificar amb l'assetjament escolar, però no n'estic segur/a.
- ☐ No

8. Quines de les següents actuacions faries en un cas d'assetjament escolar?
(pots marcar més d'una opció). *

- ☐ Ho comunicaria al/la cap d'estudis, que aquest/a ho comunicaria al/la director/a, i entre tots es busca una solució.
- ☐ Contactaria amb les famílies de la víctima i l'agressor per exposar la situació i veure si hi ha conductes que han canviat en els seus fills/es i arribar a una solució conjunta del problema.
- ☐ Realitzaria les activitats i accions que cregués pertinents sense informar-ne a ningú.
- ☐ Ho comunicaria directament a les famílies perquè estiguin informades de la problemàtica.
- ☐ Observaria les persones implicades més detingudament, per exemple a l'hora del pati, vigilar els punts cecs on la víctima té més probabilitat de patir l'assetjament.
- ☐ Crearia un clima de tolerància zero respecte la violència donant suport a les víctimes i rebutjant les conductes violentes.
- ☐ No faria cas dels riures dels companys/es sobre les accions de l'agressor, no tenen importància.
- ☐ Per molt que el centre tingui un protocol d'actuació, realitzaria les accions que cregui pertinents.
- ☐ Realitzaria dinàmiques i activitats on es treballés la inclusió.
- ☐ Trauria importància a petits gestos o accions de les persones implicades.

9. Creus que a l'educació infantil pot haver assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No

10. Perquè creus que pot haver o no assetjament escolar a l'educació infantil?
(Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ No hi ha un maltractament com a tal però és a finals d'aquesta etapa on es comença gestar aquest fet.
- ☐ El bullying es dona cada cop en edats més petites, pot ser que es doni a l'educació infantil.
- ☐ Ja han desenvolupat les característiques socioafectives, del llenguatge, del pensament, de la percepció, i per tant, poden dur a terme l'assetjament escolar.
- ☐ No es tracta d'assetjament, es tracta de coses d'infants.
- ☐ Es dona en infants d'edats més grans.
- ☐ Otro: _____

11. De les següents característiques, quines són pròpies d'aquelles persones que fan l'assetjament (l'agressor)? (Pots marcar més d'una opció). *

- ☐ Impulsivitat
- ☐ Dèficit emocional i patològic
- ☐ Ha tingut una infància molt bona sense cap dificultat
- ☐ Falta d'hàbits i rutines
- ☐ Justifica els actes violents
- ☐ Té una mala alimentació
- ☐ Manca d'habilitats socials
- ☐ Sent empatia pels altres
- ☐ No hi ha unes característiques pròpies, tothom pot ser agressor
- ☐ Viu envoltat de violència
- ☐ Ambició de poder
- ☐ Es mostra descuidat amb les coses
- ☐ Assumeix la responsabilitat

12. De les següents característiques, quines són pròpies d'aquelles persones que són víctimes d'assetjament escolar? (Pots marcar més d'una opció). *

- ☐ Tenen baixa autoestima
- ☐ Pateixen alguna dificultat psicològica com dislèxia, Síndrome de Down, retard del llenguatge, tartamudeig, etc., o limitacions físiques.
- ☐ Pateixen inadaptació social dintre el grup
- ☐ No hi ha unes característiques pròpies, tothom pot ser víctima
- ☐ Tenen tendència a la tristesa o a la soledat
- ☐ Comenten sempre el seu dia a dia
- ☐ Tenen una bona percepció de si mateixos
- ☐ Tenen comportaments nerviosos
- ☐ Els agrada molt anar a l'escola

13. Saps si al teu centre hi ha un protocol d'actuació en cas d'assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No, però en altres escoles em consta que sí.
- ☐ No n'hi ha.
- ☐ No ho sé.

14. Sabries on és aquest protocol en cas de necessitar-lo? *

- ☐ Sí
- ☐ No, ho hauria de preguntar.

15. Has fet formació sobre el bullying o l'assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No, no ho trobo transcendent
- ☐ En faré
- ☐ No, però m'agradaria fer-ne

16. On has realitzat la formació?

Tu respuesta _____

17. Com a professional de l'educació, et sents preparat/da per poder prevenir, detectar i intervenir en casos de bullying i assetjament escolar? *

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Gens	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Molt

Annex 2

EL BULLYING

Aquest qüestionari forma part d'un Treball de Final de Grau que tracta sobre la problemàtica social del bullying. Amb aquest treball pretenc estudiar la realitat d'aquest fet a les nostres escoles i en el nostre entorn. El bullying és aquell maltractament que es produeix de manera reiterada i continua al llarg del temps en un mateix context i que considera part del problema als agressors, les víctimes, la família i la societat. Concretament m'he centrat en l'assetjament escolar que consisteix en el bullying que es produeix en el context escolar. Per fer-ho necessito la vostra col·laboració responent el breu qüestionari que teniu a continuació.

Moltes gràcies per la vostra participació.

Aina Bravo, estudiant de 4t d'Educació Infantil

**Obligatorio*

1. Responsabilitat a l'escola: *

- ☐ Director/a
- ☐ Cap d'estudis
- ☐ Coordinador/a de cicle

2. Al centre, feu actuacions concretes per a la prevenció del bullying? *

- ☐ Sí, ho treballem de manera transversal en el funcionament del centre
- ☐ Sí, realitzem activitats en determinades ocasions
- ☐ No, és un tema que tenim pendent
- ☐ No, en el nostre centre no es donen casos de bullying

3. Teniu algun protocol d'actuació en casos de bullying o assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ Tenim un protocol que és aplicable en cas d'assetjament escolar i altres casos
- ☐ No, però estem en vies d'incloure'l
- ☐ No

4. Heu rebut ajuda per part de professionals especialitzats en l'assetjament escolar per realitzar actuacions de prevenció/detecció/intervenció? *

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No

5. En cas d'haver respost afirmativament a l'anterior pregunta, quins especialistes?

Tu respuesta

6. En el vostre centre, heu tingut casos d'assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No hem tingut cap cas

7. S'han resolt els casos d'assetjament escolar que hàgiu pogut tenir en el vostre centre? *

- ☐ Sí, la problemàtica ha finalitzat de manera exitosa
- ☐ No, la problemàtica segueix present a l'escola
- ☐ No, la problemàtica s'ha estès a contextos externs de l'escola
- ☐ No ho sé
- ☐ No tenim o no hem tingut casos d'assetjament a l'escola

8. Com es soluciona la problemàtica de l'assetjament escolar en el vostre centre? *

*

- ☐ De manera interna al centre
- ☐ De manera externa al centre, amb la participació d'altres agents
- ☐ De manera interna i externa al centre, amb la participació de les famílies i altres agents
- ☐ No ho sé
- ☐ No tenim casos d'assetjament a l'escola

9. En el vostre centre, a qui se li ha de comunicar si s'observa algun tret d'assetjament? *

*

- ☐ Director/a
- ☐ Tutor/a de l'infant
- ☐ Cap d'estudis
- ☐ Otro: _____

10. Proporcioneu informació sobre cursos externs al centre, per si els mestres volen seguir formant-se? *

*

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No

11. Consideres que el vostre centre té aspectes a millorar amb l'assetjament escolar? *

*

- ☐ Sí, per això sovint revisem les actuacions de prevenció/detecció/intervenció
- ☐ Sí, però no sabem com millorar-ho
- ☐ No, les actuacions que realitzem són efectives al nostre centre
- ☐ No, donat els pocs casos que tenim a l'escola

Annex 3

BULLYING

Aquest qüestionari forma part d'un Treball de Final de Grau que tracta sobre la problemàtica social del bullying. Amb aquest treball pretenc estudiar la realitat d'aquest fet a les nostres escoles i en el nostre entorn. Per fer-ho necessito la vostra col·laboració responent el breu qüestionari que teniu a continuació.

Moltes gràcies per la vostra participació.

Aina Bravo, estudiant de 4t d'Educació Infantil

***Obligatorio**

1. Quants fills/es tens? *

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ +6

2. Quines són les edats dels teus fills/es? (Marca tantes edats com fills/es) *

☐ Mesos

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 6

☐ 7

☐ 8

☐ 9

☐ 10

☐ 11

☐ 12

☐ 13

☐ 14

☐ 15

☐ 16

☐ 17

☐ 18

3. El bullying és un maltractament que... (Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ Es produeix de forma reiterada i contínua al llarg del temps
- ☐ Només es dona en infants en edat escolar
- ☐ Es pot donar en persones de totes les edats
- ☐ Les persones amb necessitats educatives especials o en risc d'exclusió tenen més risc de patir-lo
- ☐ Només es considera part de la problemàtica social
- ☐ Pretén l'aïllament social de la persona

4. L'assetjament escolar... (Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ És una tipologia de bullying
- ☐ Maltractament que es dona en l'àmbit escolar
- ☐ Afecta a persones de totes les edats
- ☐ Només la comunitat educativa és considerada part del problema
- ☐ Es produeix a causa d'un desequilibri de poder entre iguals
- ☐ Hi predomina la part verbal i psicològica del bullying

5. A partir de quina edat creus que s'inicia l'assetjament escolar? *

- ☐ 3-4 anys
- ☐ 5-6 anys
- ☐ 7-8 anys
- ☐ 9-10 anys
- ☐ 11-12 anys
- ☐ +12

6. Creus que a l'educació infantil pot haver assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No

7. Perquè creus que pot haver o no assetjament escolar a l'educació infantil?
(Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ No hi ha un maltractament com a tal però és a finals d'aquesta etapa on es comença a gestar aquest fet
- ☐ El bullying es dona cada cop en edats més petites, pot ser que es doni a l'educació infantil
- ☐ Ja han desenvolupat les característiques socioafectives, del llenguatge, del pensament, de la percepció, i per tant, poden dur a terme l'assetjament escolar
- ☐ No es tracta d'assetjament, es tracta de coses d'infants
- ☐ Es dona en infants d'edats més grans
- ☐ Otro: _____

8. De les següents característiques, quines són pròpies d'aquelles persones que fan l'assetjament (l'agressor)? (Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ Impulsivitat
- ☐ Dèficit emocional i patològic
- ☐ Ha tingut una infància molt bona sense cap dificultat
- ☐ Falta d'hàbits i rutines
- ☐ Justifica els actes violents
- ☐ Té una mala alimentació
- ☐ Manca d'habilitats socials
- ☐ Sent empatia pels altres
- ☐ No hi ha unes característiques pròpies, tothom pot ser agressor
- ☐ Viu envoltat de violència
- ☐ Ambició de poder
- ☐ Es mostra descuidat amb les coses

9. De les següents característiques, quines són pròpies d'aquelles persones que són víctimes d'assetjament escolar? (Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ Tenen baixa autoestima
- ☐ Pateixen alguna dificultat psicològica com dislèxia, Síndrome de Down, retard del llenguatge, tartamudeig, etc., o limitacions físiques
- ☐ Pateixen inadaptació social dintre el grup
- ☐ No hi ha unes característiques pròpies, tothom pot ser víctima
- ☐ Tenen tendència a la tristesa o a la soledat
- ☐ Comenten sempre el seu dia a dia
- ☐ Tenen una bona percepció de si mateixos
- ☐ Tenen comportaments nerviosos
- ☐ Els agrada molt anar a l'escola

10. Saps si al centre on acudeixen els teus fills/es hi ha un protocol d'actuació en cas d'assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No, però en altres escoles em consta que sí
- ☐ No hi ha
- ☐ No ho sé

11. Saps si en alguna de les escoles on acudeixen els teus fills/es s'ha produït algun cas d'assetjament escolar? *

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No em consta
- ☐ No

12. Amb qui parlaries primer en cas d'observar algun tret de l'assetjament escolar? *

- ☐ Amb la direcció del centre
- ☐ Amb el/la tutor/a de l'agressor
- ☐ Amb el/la tutor/a de la víctima
- ☐ No ho sé

13. Sents que els mestres poden donar un bon suport des de l'escola? *

- ☐ Sí
- ☐ No ho sé
- ☐ No

14. Per què sents que els mestres poden o no, donar un bon suport des de l'escola? (Pots marcar més d'una opció) *

- ☐ Estan ben formats
- ☐ Tenen els recursos i les eines necessàries
- ☐ Estan en contacte amb l'entorn social de l'infant
- ☐ Els falta formació
- ☐ Els falta recursos i eines necessàries
- ☐ No coneixen la realitat de l'entorn social de l'infant
- ☐ Otro: _____

15. Creus que les famílies hauríeu de rebre alguna informació sobre el bullying i l'assetjament escolar? *

- ☐ Sí, com prevenir els casos d'assetjament
- ☐ Sí, com actuar en cas que els/les fills/es es vegin involucrats en l'assetjament
- ☐ Sí, com prevenir i com actuar en casos d'assetjament escolar
- ☐ No, no ho veig necessari

16. Cada quant consideres que hauríeu de rebre informació sobre el bullying i l'assetjament escolar? *

- ☐ A començament de cada cicle
- ☐ A l'inici de l'ingrés de l'infant al centre escolar
- ☐ Mai, no ho veig necessari